

BG

BG

BG

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 20.12.2010
COM(2010) 774 окончателен
Приложение А/глава 05

ПРИЛОЖЕНИЕ А към

Предложение за

РЕГЛАМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

**относно Европейската система от национални и регионални сметки в
Европейския съюз**

ПРИЛОЖЕНИЕ А

ГЛАВА 5: ФИНАНСОВИ ОПЕРАЦИИ

Определение

- 5.01 Финансовите операции (F) са операции с финансови активи (AF) и пасиви между резидентни институционални единици и между тях и нерезидентни институционални единици.
- 5.02 Финансовата операция между институционални единици представлява едновременно създаване или ликвидиране на финансов актив и на насрещен пасив или промяна в собствеността на финансовия актив, или поемане на пасив.

ОБЩИ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Финансови активи, финансови претенции и пасиви

Определение

- 5.03 Финансовите активи се състоят от всички финансови претенции, собствен капитал и компонента от монетарното злато в златни кюлчета.
- 5.04 Финансовите активи служат за съхраняване на стойност, представляваща полза или поредица от ползи за икономическия собственик от притежаването или използването на активите през определен период от време. Те са начин за пренос на стойности от един отчетен период към друг. Ползите се реализират посредством плащания, които обикновено са валута (AF.21) и прехвърляеми депозити (AF.22).

Определение

- 5.05 Финансовата претенция представлява правото на кредитора да получи плащане или поредица от плащания от длъжника.

Финансовите претенции са финансови активи, които имат съответните пасиви. Собственият капитал и акциите/дяловите единици в инвестиционни фондове (AF.5) се разглеждат като финансов актив със съответен пасив, въпреки че претенцията на притежателя срещу корпоративното предприятие не е фиксирана сума.

Определение

- 5.06 Пасивите се образуват, когато длъжникът е задължена да направи плащане или поредица от плащания към кредитора.
- 5.07 Компонентът от монетарното злато в златни кюлчета, държан от органите на паричната политика като резервен актив, се разглежда като финансов актив,

въпреки че притежателят няма претенции срещу други определени единици. На златните кюлчета не съответства пасив.

Условни активи и условни пасиви

Определение

5.08 Условните активи и условните пасиви са договорености, съгласно които едната страна е задължена да извърши плащане или поредица от плащания към другата единица единствено при настъпването на определени специфични условия.

Тъй като те не пораждат безусловни задължения, условните активи и условните пасиви не са финансови активи и пасиви.

5.09 Условните активи и условните пасиви включват:

- а) еднократни гаранции за плащане от трети страни, тъй като плащането се изисква единствено ако длъжникът изпадне в неизпълнение;
- б) предоставяне на гаранция по поети задължения за заем, че средствата ще бъдат предоставени на разположение, но финансов актив не съществува до действителното превеждане на средствата;
- в) акредитиви, които представляват обещания за извършване на плащане, което зависи от представянето на определени документи, посочени в договор;
- г) кредитни линии, които представляват обещания за отпускане на заеми на определен клиент до определен размер;
- д) кредитна сделка, свързана с емитирането на ценни книжа (NIF), предоставяща гаранция, че евентуалният длъжник ще може да продаде краткосрочните дългови ценни книжа (краткосрочни облигации), а банката, която емитира инструмента, ще поеме всички облигации, които не са продадени на пазара, или ще предостави еквиваленти аванси; и
- е) пенсионни права по нефинансирани държавни пенсионни схеми на работодателите с предварително определен размер на пенсията или пенсионни фондове за социална сигурност. Тези пенсионни права се записват в допълнителната таблица за пенсионните схеми в социалното осигуряване, а не в основните сметки.

5.10 Условните активи и условните пасиви не включват:

- а) застрахователни, пенсионни и стандартни гаранционни схеми (AF.6);
- б) деривативни финансови инструменти (AF.7), при които самите договорености имат пазарна стойност, защото са търгуеми или могат да бъдат компенсирани на пазара.

- 5.11 Въпреки че условните активи и условните пасиви не се записват в сметките, те са важни за политиката и анализа и за тях трябва да се събира информация, която да се представя като допълнителни данни. Въпреки че в крайна сметка за условните активи и условните пасиви може да не са дължими никакви плащания, високото ниво на условните позиции може да сочи нежелателно равнище на риск от страна на единиците, които ги предлагат.

Клетка 5.1: Третиране на гаранциите в системата

Определение

В5.1.1. Гаранциите представляват договорености, съгласно които гарантът се задължава пред заемотателя, че ако заемополучателят изпадне в неизпълнение, гарантът ще възстанови загубата, която заемотателят в противен случай би претърпял.

Често за предоставянето на гаранция се плаща такса.

В5.1.2. Разграничават се три различни вида гаранции. Те се прилагат единствено за предоставени гаранции в случай на финансови активи. Не се предлага специално третиране за гаранции под формата на гаранции от производители или друга форма на гаранции. Трите вида гаранции са:

- а) гаранции, предоставени чрез деривативен финансов инструмент, като суап за кредитно неизпълнение. Тези деривативни инструменти се основават на риска от неизпълнение на референтни финансови активи и не са свързани с отделни заеми или дългови ценни книжа.
- б) стандартните гаранции се емитират в голям брой, обикновено за относително малки суми. Примери за това са кредитни гаранции върху износа или гаранции за студентски заеми. Въпреки че вероятността някоя стандартна гаранция да бъде предявена е несигурна, фактът, че има множество подобни гаранции, означава, че може да бъде направена надеждна прогноза за броя на предявяванията по гаранцията. Стандартните гаранции се третират като създаващи финансови активи, а не като условни активи.
- в) еднократни гаранции, при които поради липса на база за сравнение не е възможно свързаният риск да бъде изчислен с някаква степен на точност. Предоставянето на еднократна гаранция се счита за условен актив или условен пасив и не се записва като финансов актив или пасив.

Категории финансови активи и пасиви

- 5.12 Разграничават се осем категории финансови активи:

AF.1 монетарно злато и специални права на тираж (СПТ);

AF.2 валута и депозити;

AF.3 дългови ценни книжа;

AF.4 заеми;

AF.5 собствен капитал и акции/дялови единици в инвестиционни фондове;

AF.6 застрахователни, пенсионни и стандартни гаранционни схеми;

AF.7 деривативни финансови инструменти и опции върху акции на наетите лица;

AF.8 други сметки за вземания/дължими суми.

5.13 Всеки финансов актив има насрещен пасив, с изключение на компонента от монетарното злато в златни кюлчета, държан от органите на паричната политика като резервен актив, класифициран в категорията монетарно злато и специални права на тираж. С изключение на този случай, се разграничават осем категории пасиви, съответстващи на категориите на насрещните финансови активи.

5.14 Класификацията на финансовите операции съответства на класификацията на финансовите активи и пасиви. Разграничават се осем категории финансови операции:

F.1 операции с монетарно злато и специални права на тираж (СПТ);

F.2 операции с валута и депозити;

F.3 операции с дългови ценни книжа;

F.4 операции със заеми;

F.5 операции със собствен капитал и акции/дялови единици в инвестиционни фондове;

F.6 операции със застрахователни, пенсионни и стандартни гаранционни схеми;

F.7 операции с деривативни финансови инструменти и опции върху акции на наетите лица;

F.8 операции с други сметки за вземания/дължими суми.

5.15 Поради симетрията на финансовите претенции и пасивите терминът „инструмент“ се използва по отношение и на двете — аспекта на активите и на пасивите на финансовите операции. Използването му не предполага разширяване на обхвата на финансовите активи и пасиви чрез включване на задбалансови позиции, които понякога се описват като финансови инструменти в паричните и финансовите статистически данни.

Баланси, финансова сметка и сметка за другите потоци

5.16 Притежаваните финансови активи и неуредените пасиви в определен момент се отчитат в баланса. Финансовите операции водят до промени между началния и крайния баланс. Промените обаче между началния и крайния баланс се дължат и на други потоци, които не представляват взаимодействия между институционални единици по силата на взаимно споразумение. Другите

потоци, свързани с финансовите активи и пасиви, включват преоценки на финансови активи и пасиви и промени в обема на финансовите активи и пасиви, които не се дължат на финансови операции. Преоценките се отчитат в сметката на преоценката, а промените в обема — в сметка „Други изменения в обема на активите“.

- 5.17 Финансовата сметка е крайната сметка в поредицата от сметки за отчитане на операциите. Финансовата сметка няма балансираща статия, която да се пренася към друга сметка. Балансиращата статия на финансовата сметка, т.е. нето придобиване на финансови активи минус нето поемане на пасиви, са нето предоставени (+) или нето получени заеми (-) (B.9F).
- 5.18 Сумата по балансиращата статия на финансовата сметка на теория е идентична със тази на балансиращата статия на капиталовата сметка. На практика между тях обикновено има несъответствие, тъй като се изчисляват въз основа на различни статистически данни.

Остойностяване

- 5.19 Финансовите операции се записват по стойностите на операциите, т.е. стойностите в национална валута, при които финансовите активи и/или пасиви, включени в операцията, са създадени, ликвидирани, обменени или поети между институционалните единици на базата на търговски съображения.
- 5.20 Финансовите операции и техните финансови или нефинансови насрещни операции се записват със същата стойност на операцията. Налице са три възможности:
- а) финансовата операция поражда плащане в национална валута: стойността на операцията е равна на размера на обменената сума;
 - б) финансовата операция е операция в чуждестранна валута и насрещната операция не е операция в национална валута: стойността на операцията е равна на сумата в национална валута при прилагане на преобладаващия пазарен обменен курс в деня на плащането; и
 - в) нито финансовата операция, нито нейната насрещна операция е операция с пари в брой или други разплащателни средства: стойността на операцията е текущата пазарна стойност на финансовите активи и/или пасиви, включени в нея.
- 5.21 Стойността на операцията се отнася до конкретна финансова операция и насрещната ѝ операция. Като понятие, стойността на операцията трябва да се разграничава от стойността, основаваща се на регистрирана на пазара цена, справедлива пазарна цена или която и да е цена, която е предназначена за изразяване на съвкупността от цени за клас подобни финансови активи и/или пасиви. В случаите обаче, когато насрещната операция на финансова операция е например трансфер, и следователно може да е предприета финансова операция, която не е операция по чисто търговски съображения, стойността на операцията се определя с текущата пазарна стойност на финансовите активи и/или пасиви, включени в нея.

- 5.22 Стойността на операцията не включва такси за обслужване, хонорари, комисионни и други подобни плащания за предоставени услуги при осъществяването на операциите; те трябва да се записват като плащания за услуги. Данъците върху финансовите операции също се изключват и се третираат като данъци върху услуги в рамките на данъците върху продуктите. Когато една финансова операция включва нова емисия пасиви, стойността на операцията е равна на размера на поетия пасив, с изключение на всички предварително платени лихви. По подобен начин, при погасяване на пасив, стойността на операцията както за кредитора, така и за длъжника трябва да съответства на намалението на пасива.

Нетно и брутно записване

Определение

- 5.23 Нетно записване на финансовите операции означава, че придобиванията на финансови активи се представят без отписване на финансови активи и че натрупаните пасиви се представят без погасяванията на пасиви.

Финансовите операции могат да бъдат представени нето за финансови активи с различни характеристики и с различни длъжници или кредитори, при условие че те са в една и съща категория или подкатегория.

Определение

- 5.24 Брутно записване на финансовите операции означава, че придобиванията на финансови активи и отписването им се представят отделно, както и натрупването и погасяването на пасиви.

Брутното записване на финансовите операции показва същия размер на нето предоставени и нето получени заеми, както ако финансовите операции са били записани нетно.

Финансовите операции се записват брутно в случаи на подробни анализи на финансовите пазари.

Консолидиране

Определение

- 5.25 Консолидирането във финансовата сметка се отнася до процеса на компенсиране на операции с финансови активи на определена група институционални единици срещу насрещни операции с пасиви на същата група институционални единици.

Консолидирането може да се извършва на равнище „Общо за икономиката“, на институционалните сектори и на подсекторите. Финансовата сметка за сектор „Останал свят“ е консолидирана по определение, тъй като се записват само операции на нерезидентни институционални единици с резидентни институционални единици.

- 5.26 За различните видове анализ са целесъобразни различни равнища на консолидиране. Консолидирането например на финансовата сметка общо за икономиката откроява финансовите операции на икономиката с нерезидентни институционални единици, тъй като всички финансови операции между резидентни институционални единици се нетират при консолидиране. Консолидирането на сектори позволява проследяването на общите финансови операции между секторите с нето предоставяне на заеми и тези с нето получаване на заеми. Консолидирането на равнище подсектор за финансовите предприятия може да осигури много повече подробности за финансовото посредничество и да позволи например идентифицирането на операциите на парично-финансовите институции с други финансови предприятия, както и с други резидентни сектори и с нерезидентни институционални единици. Друга област, в която консолидирането може да даде полезна информация на равнището на подсекторите, е в сектор „Държавно управление“, тъй като се вземат предвид операциите между различните равнища на сектор „Държавно управление“.
- 5.27 По правило счетоводните записи в системата не са консолидирани, тъй като консолидираната финансова сметка изисква информация за насрещното обединение от институционални единици. Това изисква данни за финансовата операция на база „от кого на кого“. Например съставянето на консолидирани пасиви на сектор „Държавно управление“ изисква да се направи разграничение между притежателите на пасиви на сектор „Държавно управление“, между сектор „Държавно управление“ и други институционални единици.

Нетиране

Определение

- 5.28 Нетирането е консолидиране на равнището на единична институционална единица, чрез което счетоводните записи от двете страни на сметката за една и съща операция се компенсират. Нетирането следва да се избягва, освен в случаите, когато липсват изходни данни.
- 5.29 Могат да бъдат разграничени различни степени на нетиране, като операциите с пасиви се изваждат от операциите с финансови активи за същата категория или подкатегория на финансовите активи.
- 5.30 Когато подразделение на дадена институционална единица закупи облигации, емитирани от друго подразделение, което е част от същата институционална единица, във финансовата сметка на тази единица операцията не се записва като придобиване на претенция от едното подразделение срещу другото. Операцията се записва като изкупуване на пасиви, а не придобиване на консолидиращи активи. Тези финансови инструменти се считат за нетирани. Нетирането следва да се избягва, ако е необходимо финансовият инструмент да се включи както на страната на активите, така и на страната на пасивите, за да се спази законоустановеното представяне.
- 5.31 Нетирането може да е неизбежно за операции на дадена институционална единица с деривативни финансови инструменти, при които обикновено няма отделни данни за операции с активи и с пасиви. Целесъобразно е тези операции

да се нетират, защото стойността на позицията с деривативни финансови инструменти може да промени своя знак, т.е. да се трансформира от позиция на актив в позиция на пасив, тъй като стойността на инструмента, „залегнал в основата“ на договора за деривативни финансови инструменти, се променя по отношение на цената в договора.

Правила за записване на финансовите операции в сметките

- 5.32 Четиристранното записване е отчетна практика, при която всяка операция, включваща две институционални единици, се записва два пъти от всяка единица. Например обменът между две предприятия на стоки срещу пари в брой се записва както в производствената сметка, така и във финансовата сметка на всяка една единица. Четиристранното записване в сметките гарантира симетрия на отчитането от участващите в операцията институционални единици, което осигурява съвместимост в рамките на сметките.
- 5.33 Финансовата операция винаги има насрещна операция. Тази насрещна операция може да бъде друга финансова операция или нефинансова операция.
- 5.34 Когато дадена операция и нейната насрещна операция са финансови операции и двете, те променят портфейла на финансовите активи и пасиви и могат да променят общите суми както на финансовите активи, така и на финансовите пасиви на институционалните единици, но те не променят нето предоставените/нето получените заеми или нетната стойност.
- 5.35 Насрещната операция на финансова операция може да е нефинансова операция като операция с продукти, разпределителна операция или операция с непроизведени нефинансови активи. Когато насрещната операция на дадена финансова операция не е финансова операция, нето предоставените/ нето получените заеми на институционалните единици ще се променят.

Финансова операция с насрещна операция, която представлява текущ или капиталов трансфер

- 5.36 Насрещната операция на една финансова операция може да бъде трансфер. В този случай финансовата операция включва промяна на собствеността на финансовия актив, или поемането на пасив като длъжник (поемане на дълг), или едновременно ликвидиране на финансовия актив и насрещния пасив (анулиране на дълга или опрощаване на дълга). Поемането на дълга и анулирането на дълга представляват капиталови трансфери (D.9) и се записват в капиталовата сметка.
- 5.37 Ако собственикът на дадено квазикорпоративно предприятие поеме пасиви от или анулира финансови претенции срещу квазикорпоративното предприятие, насрещната операция на поемането на дълг или анулирането на дълг е операция със собствен капитал (F.51). Изключения представляват случаите, когато операцията е предвидена или за покриване на натрупани загуби или изключително голяма загуба, или е направена при условията на непрекъснати загуби, в които случаи операцията се класифицира като нефинансова операция — капиталов трансфер или текущ трансфер.

- 5.38 Ако държавата анулира или поеме дълг от държавно корпоративно предприятие, което изчезва като институционална единица в системата, не се записва никаква операция в капиталовата сметка или във финансовата сметка. В този случай се записва поток в сметка „Други изменения в обема на активите“.
- 5.39 Ако държавата анулира или поеме дълг от държавно корпоративно предприятие като част от текущ процес на приватизация, който ще бъде завършен в краткосрочен план, насрещната операция е операция със собствен капитал (F.51) до общия размер на постъпленията от приватизацията. С други думи се счита, че като анулира или поема дълг на държавното корпоративно предприятие държавата временно увеличава своя собствен капитал в корпоративното предприятие. Приватизация означава отказването от контрол върху това държавно корпоративно предприятие чрез отписване на собствен капитал. Такова анулиране на дълг или поемане на дълг води до увеличение на собствените средства на държавното корпоративно предприятие, дори и да няма емитиране на собствен капитал.
- 5.40 Отписването или намалението на размера на лошите кредити от страна на кредиторите и едностранното анулиране на пасив от длъжник (отричане на дълга) не представляват операции, тъй като те не включват взаимодействия между институционални единици по силата на взаимно споразумение. Отписването или намалението на размера на лошите кредити от страна на кредиторите се записва в сметка „Други промени в обема на активите“.

Финансова операция с насрещна операция — доход от собственост

- 5.41 Насрещната операция на дадена финансова операция може да бъде доход от собственост.
- 5.42 Лихвата (D.41) е вземане за кредиторите и дължима сума за длъжниците на определени видове финансови претенции, класифицирани в категориите монетарно злато и специални права на тираж, валута и депозити (AF.2), дългови ценни книжа (AF.3), заеми (AF.4) и други сметки за вземания/дължими суми (AF.8).
- 5.43 Лихвата за кредитора се записва като непрекъснато натрупваща се с течение на времето и се изчислява върху размера на неуредената главница. Насрещната операция на запис на лихва (D.41) е финансова операция, създаваща финансова претенция на кредитора срещу длъжника. Натрупването на лихва се записва във финансовата сметка на финансовия инструмент, за който се отнася. Ефектът от тази финансова операция е, че лихвата се реинвестира. Действителното плащане на лихвата не се записва като лихва (D.41), а като операция с валута и депозити (F.2), съответстваща на еквивалентно погасяване на съответния актив, намаляващо нетната финансова претенция на кредитора срещу длъжника.
- 5.44 Когато натрупаната лихва не се плаща, когато е дължима, това води до просрочване на плащанията на лихвата. Тъй като това, което се отчита, е натрупаната лихва, просрочените плащания на лихвата не променят общия размер на финансовите активи или пасиви.

- 5.45 Доходът на корпоративните предприятия обхваща дивиденди (D.421), доход на квазикорпоративните предприятия, разпределен на собствениците им (D.422), реинвестирана печалба от преки чуждестранни инвестиции (D.43) и неразпределена печалба на местни предприятия. Ефектът от насрещната финансова операция в случай на реинвестирани доходи е, че доходът от собственост се реинвестира в предприятието с преки инвестиции.
- 5.46 Дивидентите се записват като доход от инвестиции в момента, в който акциите започнат да се котират без дивидент. Това се прилага също така за доход на квазикорпоративните предприятия, разпределен на собствениците им. Различно се записват изключително големи дивиденди или разпределен доход, които не съответстват на скорошния опит по отношение на размера на дохода, който е на разположение за разпределяне на собствениците на корпоративно предприятие. Това допълнително разпределение се записва като разпределение на собствен капитал, записано във финансовата сметка, а не като доход от инвестиции.
- 5.47 Вземанията на инвестиционни фондове от доход от собственост, без част от разходите за управление и определен за акционерите, въпреки че не е разпределен, се записва като доход от собственост с насрещен запис във финансовата сметка на акции/дялови единици в инвестиционни фондове. Ефектът е, че доходът, който е определен за акционерите, но не е разпределен, се третира като реинвестиран във фонда.
- 5.48 Доходът от инвестиции се разпределя на притежателите на застрахователни полици (D.44), притежателите на пенсионни права и акционерите в инвестиционни фондове. Без оглед на действително разпределената сума от застрахователното дружество, пенсионен фонд или инвестиционен фонд, пълният размер на дохода от инвестиции, получен от застрахователното дружество или фонд се записва като разпределен на притежателите на застрахователни полици или акционерите. Неразпределената сума се записва във финансовата сметка като реинвестирана сума.

Момент на записване

- 5.49 Финансовите операции и техните насрещни операции се записват едновременно.
- 5.50 Когато насрещната операция на финансова операция е нефинансова операция, и двете се записват в момента на извършване на нефинансовата операция. Например когато продажбите на стоки или услуги водят до търговски кредит, тази финансова операция се записва, когато се правят записите в съответната нефинансова сметка — когато собствеността върху стоките бъде прехвърлена или когато услугата бъде предоставена.
- 5.51 Когато насрещната операция на финансовата операция е финансова операция, съществуват три възможности:
- а) и двете финансови операции са операции с пари в брой или други разплащателни средства: те се записват в момента на извършване на първото плащане;

- б) само една от двете финансови операции е операция с пари в брой или други разплащателни средства: те се записват в момента на извършване на плащането; и
- в) нито една от двете финансови операции не е операция с пари в брой или други разплащателни средства: те се записват в момента на извършване на първата финансова операция.

Финансова сметка „От кого на кого“

5.52 Финансовата сметка „От кого на кого“ или финансовата сметка по длъжник/кредитор е разширение на неконсолидираната финансова сметка. В нея данните за финансовите операции се представят за три аспекта: посочват се двете страни по операцията, както и естеството на финансовия инструмент, който е предмет на операцията.

Това представяне предоставя информация за взаимоотношенията длъжник/кредитор и съответства на финансов баланс „от кого на кого“. Не се предоставя информация за институционалните единици, на които са продадени или от които са закупени финансовите активи. Това се прилага също така към съответните операции с пасиви. Финансовата сметка „От кого на кого“ се нарича също матрица на паричните потоци.

5.53 Въз основа на принципа за четиристранно записване финансовата сметка „От кого на кого“ има три измерения: категорията на финансовия инструмент, секторът на длъжника и секторът на кредитора. Финансовата сметка „От кого на кого“ изисква триизмерни таблици, обхващащи разбивките по финансови инструменти, длъжници и кредитори. Тези таблици показват кръстосана класификация на финансовите операции по сектори длъжници и сектори кредитори (таблица 5.1).

5.54 Таблицата за категорията финансови инструменти — дългови ценни книжа показва, че в резултат на операции през референтния период дълговите ценни книжа (без отписване), придобити от домакинства и от организации с нестопанска цел, обслужващи домакинствата, (275), представляват претенции срещу нефинансови предприятия (65), финансови предприятия (43), сектор „Държавно управление“ (124) и сектор „Останал свят“ (43). Таблицата посочва, че в резултат на операции през референтния период нефинансовите предприятия са поели пасиви без изкупувания под формата на дългови ценни книжа в размер на 147: техните пасиви под тази форма към други нефинансови предприятия са се увеличили с 30, към финансови предприятия — с 23, към сектор „Държавно управление“ — с 5, към домакинствата и организациите с нестопанска цел, обслужващи домакинствата — с 65, и към сектор „Останал свят“ — с 24. Дългови ценни книжа не са емитирани от домакинства и организации с нестопанска цел, обслужващи домакинствата. Поради консолидираното представяне на сектор „Останал свят“ не са показани операции между нерезидентни институционални единици. Подобни таблици могат да бъдат съставени за всички категории финансови инструменти.

Таблица 5.1: финансова сметка „От кого на кого“ за дългови ценни книжа

Сектори длъжници	Нето поемане на дългови ценни книжа от
------------------	--

Сектори кредитори		Нефинансови предприятия	Финансови предприятия	Държавно управление	Домакинства и организации с нестопанска цел, обслужващи домакинствата	Национална икономика	Останал свят	Общо
Нето придобиване на дългови ценни книжа от	Нефинансови предприятия	30	11	67		108	34	142
	Финансови предприятия	23	22	25		70	12	82
	Държавно управление	5	2	6		13	19	32
	Домакинства и организации с нестопанска цел, обслужващи домакинствата	65	43	124		232	43	275
	Национална икономика	123	78	222		423	108	531
	Останал свят	24	28	54		106		106
	Общо	147	106	276		529	108	637

5.55 Финансовата сметка „От кого на кого“ позволява да се направи анализ на това кой кого финансира, в какъв размер и с кой финансов актив. Тя дава отговор на следните въпроси:

- Кои са насрещните сектори на нето придобитите финансови активи или на нето поетите пасиви от даден институционален сектор?
- Кои са корпоративните предприятия, в които участва сектор „Държавно управление“?
- Какъв е размерът на придобитите от резидентните сектори и сектор „Останал свят“ дългови ценни книжа (без отписване), които са били емитирани (без изкупувания) от сектор „Държавно управление“, финансови или нефинансови предприятия и сектор „Останал свят“?

ПОДРОБНА КЛАСИФИКАЦИЯ НА ФИНАНСОВИТЕ ОПЕРАЦИИ ПО КАТЕГОРИИ

По-долу са представени определения и описания на финансови инструменти. Операциите се записват с код „F“. Съответните наличности или позиции на даден актив или пасив се записват с код „AF“.

Монетарно злато и специални права на тираж (F.1)

5.56 Категорията монетарно злато и специални права на тираж (СПТ) (F.1) обхваща две подкатегории:

- монетарно злато (F.11); и

- б) специални права на тираж (СПТ) (F.12).

Монетарно злато (F.11)

Определение

- 5.57 Монетарното злато е злато, което е собственост на органи на паричната политика и което се държи в резервни активи.

То включва златни кюлчета и неразпределени сметки в злато, държани от нерезиденти, които дават право на изискване на предоставяне на злато.

- 5.58 Органите на паричната политика обхващат централната банка и централните институции на държавно управление, които извършват операции, характерни за дейността на централната банка. Такива операции включват тиражирането на валута, поддържане и управление на резервни активи и експлоатацията на фондовете, предназначени за стабилизиране на обmena.

- 5.59 Да подлежат на ефективния контрол на органите на паричната политика означава, че:

- а) резидентните дружества могат да оперират с тези претенции само с нерезиденти при условията, определени от органите на паричната политика или с тяхното изрично одобрение; и
- б) органите на паричната политика имат достъп, при поискване, до тези претенции срещу нерезиденти с цел да се отговори на нуждите от финансиране на паричния баланс и други свързани цели; и
- в) има приоритетен закон или друга обвързваща договореност, потвърждаваща тази посредническа роля на резидента.

- 5.60 Цялото монетарно злато е включено в резервни активи или се държи от международни финансови организации. Неговите компоненти са:

- а) златни кюлчета (включително монетарно злато, държано в разпределени сметки в злато); и
- б) неразпределени сметки в злато, държани от нерезиденти.

- 5.61 Златните кюлчета, включени в монетарното злато, са единственият финансов актив, за който няма насрещен пасив. Той е под формата на монети, блокове или слитъци с чистота най-малко 995 части на 1000. Златните кюлчета, които не се държат като резервни активи, са нефинансов актив и са включени в немонетарното злато.

- 5.62 Разпределените сметки в злато предоставят собственост върху конкретен къс злато. Собствеността върху златото остава на дружеството, което го е предоставило на съхранение. Тези сметки обикновено предлагат механизми за купуване, съхранение и продажба. Когато се държат като резервни активи, разпределените сметки в злато се класифицират като монетарно злато и следователно — като финансов актив. Когато не се държат като резервни

активи, разпределените сметки в злато представляват собственост на стока, а именно немонетарно злато.

- 5.63 За разлика от разпределените сметки в злато, неразпределените сметки в злато представляват претенция срещу оператора на сметката за предоставяне на злато. Когато се държат като резервни активи, неразпределените сметки в злато се класифицират като монетарно злато и следователно като финансов актив. Неразпределените сметки в злато, които не се държат като резервни активи, се класифицират като депозити.
- 5.64 Операциите с монетарно злато се състоят предимно от покупки и продажби на монетарно злато между органите на паричната политика или определени международни финансови организации. Не може да има никакви операции с монетарно злато, които включват други институционални единици. Покупките на монетарно злато се записват във финансовите сметки на органите на паричната политика като увеличение на финансовите активи, а продажбите се записват като намаление на финансовите активи. Насрещните записи се записват съответно като намаление на финансовите активи или увеличение на финансовите активи на сектор „Останал свят“.
- 5.65 Ако органите на паричната политика добавят немонетарно злато към притежаваното от тях монетарно злато (например като закупят злато на пазара) или освободят държано от тях монетарно злато за немонетарни цели (например като го продадат на пазара), се смята, че те са монетирали и съответно са демонетирали злато. Монетизацията или демонетизацията на злато не води до записи във финансовата сметка, а до записи в сметка „Други изменения в обема на активите“ като промяна в класификацията на активи и пасиви, т.е. прекласификация на златото от ценност (AN.13) в монетарно злато (AF.11). (AF.11) (параграф 6.22—6.24). Демонетизацията на злато представлява прекласификация на монетарно злато в ценност.
- 5.66 Депозитите, заемите и ценни книжа, деноминирани в злато, се третират като финансови активи, различни от монетарно злато, и се класифицират заедно с подобни финансови активи в чуждестранна валута в съответната категория. Златните суапове са форми на споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа (репо операции), които включват или монетарно злато, или немонетарно злато. Те предполагат обмен на злато срещу депозит при споразумение, че на съгласувана бъдеща дата ще бъде извършена обратната операция при съгласувана цена на златото. В съответствие с общата практика за записване на обратни операции, приемателят на златото няма да го запише в своя баланс, а доставчикът на златото няма да го извади от своя баланс. Златните суапове се записват като обезпечени заеми и от двете страни, като обезпечението е злато. Монетарните златни суапове се извършват между органите на паричната политика или между органите на паричната политика и други страни, докато немонетарните златни суапове са подобни операции без намесата на органите на паричната политика.
- 5.67 Заемите на злато се състоят от предоставянето на злато за определен период от време. Както и при другите обратни операции, юридическата собственост върху златото се прехвърля, но рисковете и ползите от промените в цената на златото остават за заемодателя. Заемополучателите на злато често използват

тези операции, за да покриват своите продажби на трети страни през периоди на недостиг на злато. На първоначалния собственик се заплаща такса за използването на златото, определена въз основа на стойността на основния актив и продължителността на обратната операция.

- 5.68 Монетарното злато е финансов актив; таксите за заемите на злато са съответно плащания за предоставянето на финансовия актив на разпореждането на друга институционална единица. Таксите, свързани със заеми на монетарно злато, се третират като лихва. Това се прилага също така като начин за опростяване за таксите, платени по заеми на немонетарно злато.

СПТ (F.12)

Определение

- 5.69 СПТ представляват международни резервни активи, създадени от Международния валутен фонд (МВФ), които се разпределят между неговите членове, за да допълнят съществуващите резервни активи.
- 5.70 Отдел „СПТ“ на МВФ управлява резервни активи, като разпределя СПТ между държавите-членки на МВФ и определени международни агенции, колективно известни като участниците.
- 5.71 Създаването на СПТ чрез тяхното разпределяне и унищожаването им чрез тяхното анулиране представляват операции. Разпределенията на СПТ се записват бруто като придобиване на актив във финансовите сметки на органите на паричната политика на отделния участник и като поемане на пасив в сектор „Останал свят“.
- 5.72 СПТ се държат изключително от официалните притежатели, които са централни банки и определени международни агенции, и са прехвърляеми между участниците и други официални притежатели. Притежаваните СПТ представляват осигуреното и безусловно право на всеки от притежателите им да получава други резервни активи, особено валутен обмен, от други членове на МВФ.
- 5.73 СПТ са активи със съответни пасиви, но активите представляват претенции срещу участниците общо, а не срещу МВФ. Един участник може да продаде някои или всички свои притежавани СПТ на друг участник и да получи в замяна други резервни активи, по-специално валутен обмен.

Валута и депозити (F.2)

Определение

- 5.74 Категорията валута и депозити включва валута в обращение и депозити както в национална валута, така и в чуждестранна валута.
- 5.75 Съществуват три подкатегории финансови операции:
- а) Валута (F.21);

- б) Прехвърляеми депозити (F.22); и
- в) Други депозити (F.29).

Валута (F.21)

Определение

- 5.76 Подкатегорията валута включва банкноти и монети, емитирани или разрешени от органите на паричната политика.
- 5.77 Подкатегорията валута включва:
- а) банкноти и монети в обращение, емитирани от резидентните органи на паричната политика като национална валута и притежавани от резиденти и нерезиденти; и
 - б) банкноти и монети в обращение, емитирани от нерезидентни органи на паричната политика като чуждестранни валути и притежавани от резиденти.
- 5.78 Не са валута:
- а) банкноти и монети, които не са в обращение, например, запас на централната банка от собствени банкноти или запаси за спешни резервни случаи от банкноти; и
 - б) възпоменателни монети, които по принцип не се използват за извършване на плащане. Те се класифицират като ценности.

Клетка 5.2: Валута, емитирана от Евросистемата

В.5.2.1 Банкнотите и монетите в евро, емитирани от Евросистемата, са националната валута в държавите-членки на ЕС от еврозоната. Въпреки че се третира като национална валута, притежаваната валута евро от резиденти на всяка участваща държава-членка е пасив на резидентната национална централна банка само до степената на нейния условен дял в общата емисия, въз основа на нейния дял в капитала на ЕЦБ. В резултат на това в еврозоната, от национална гледна точка, част от притежаваната национална валута от резиденти може да бъде финансова претенция срещу нерезиденти.

В5.2.2. Валутата, емитирана от Евросистемата, обхваща банкноти и монети. Банкнотите се емитират от Евросистемата; монетите се емитират от централните държавни управления в еврозоната, въпреки че по правило те се третират като пасиви на националните централни банки, които като насрещен запис имат условна претенция срещу сектор „Държавно управление“. Банкнотите и монетите в евро могат да бъдат притежавани от резиденти на еврозоната или от нерезиденти на еврозоната.

Депозити (F.22) и (F.29)

Определение

- 5.79 Депозитите са стандартни, нетъргуеми договори с обществото като цяло, предлагани от депозитни институции и, в някои случаи, от централното държавно управление като длъжници, и позволяващи внасянето и последващото теглене на главницата от страна на кредитора. Депозитите обикновено предполагат длъжникът да върне на инвеститора пълния размер на главницата.

Прехвърляеми депозити (F.22)

Определение

- 5.80 Прехвърляемите депозити са депозити, които могат да бъдат обменени за валута при поискване по номинална стойност и които могат направо да се използват за извършване на плащания чрез чек, платежно нареждане, джиро, директен дебит/кредит или друг инструмент за директни плащания, без санкция или ограничение.
- 5.81 Прехвърляемите депозити преобладаващо представляват пасиви на резидентни депозитни институции, в някои случаи централното държавно управление, и на нерезидентни институционални единици. Прехвърляемите депозити включват:
- а) междубанкови позиции между парично-финансови институции;
 - б) депозити, държани в централната банка от депозитни институции, които надвишават сумата на резервите, които са задължени да държат и които могат да използват без известие или ограничение;
 - в) депозити, които други парично-финансови институции поемат спрямо централната банка под формата на неразпределени сметки в злато, което не е монетарно злато, а също така съответните депозити под формата на сметки в скъпоценни метали;
 - г) депозити в чуждестранна валута по споразумения за суап; и
 - д) резервната позиция в МВФ, която образува „резервния транш“, т.е. размера на СПТ или чуждестранната валута, която държава-членка може да тегли от МВФ с краткосрочно уведомление, и други претенции срещу МВФ, които са на разположение на държавата-членка, в това число предоставянето на заеми на МВФ от отчитащите се страни съгласно Общите кредитни споразумения (GAB) и Новите кредитни споразумения (NAB).
- 5.82 Сметките на прехвърляемите депозити може да имат механизми за овърдрафт. Ако кредитът по сметката бъде превишен, тегленето на средства до нула представлява теглене на депозит, а размерът на овърдрафта е предоставяне на заем.
- 5.83 Всички резидентни сектори и сектор „Останал свят“ могат да притежават прехвърляеми депозити.

- 5.84 Прехвърляемите депозити могат да бъдат разделени по валута на прехвърляеми депозити, деноминирани в национална валута, и прехвърляеми депозити, деноминирани в чуждестранни валути.

Други депозити (F.29)

Определение

- 5.85 Другите депозити са депозити, различни от прехвърляеми депозити. Другите депозити не могат да се използват за извършване на плащания, освен при настъпване на падежа или след съгласуван период на уведомяване, и те не могат да бъдат обменени във валута или прехвърляеми депозити без значително ограничение или санкция.

- 5.86 Другите депозити включват:

- а) срочни депозити, които представляват депозити, които не са веднага на разположение, но са на разположение при настъпване на съгласуван падеж. Те са на разположение след фиксиран срок или могат да бъдат получени обратно при уведомяване преди тегленето. Те включват също така депозити в централната банка, притежавани от депозитни институции като задължителни резерви, доколкото депозиторите не могат да ги използват без уведомление или ограничение;
- б) спестовни депозити, спестовни книжки, нетъргуеми сертификати за спестявания или нетъргуеми сертификати за депозит;
- в) депозити, произтичащи от схема на спестявания или договор. Тези депозити често включват задължение от страна на депозитора да извършва редовни плащания за определен период, а платеният капитал и натрупаната лихва не се предоставят на разположение до изтичането на определен срок. Тези депозити понякога са съчетани с емитирането в края на спестовния период на заеми, които са пропорционални на натрупаните спестявания, за целта на закупуването или построяването на жилище;
- г) удостоверителни документи за депозит, издавани от спестовни и заемодателни асоциации, строителни сдружения, кредитни съюзи, и други подобни, понякога наричани акции, които могат да бъдат получени обратно при поискване или при относително краткосрочно уведомление, но които не са прехвърляеми;
- д) възстановяеми маржин плащания, свързани с деривативни финансови инструменти, които представляват пасиви на парично-финансови институции;
- е) краткосрочни споразумения за обратно изкупуване (репо операции), които са пасиви на парично-финансови институции; и
- ж) пасиви към МВФ, които са компоненти на международните резерви и не се подкрепят от заеми. Те се състоят от използването на кредит на Фонда в рамките на сметка „Общи ресурси“ на МВФ; тази позиция измерва

размера на валутата на членовете на МВФ, която те се задължават да изкупят обратно.

- 5.87 Другите депозити не включват търгуеми сертификати за депозит и търгуеми сертификати за спестявания. Те се класифицират в категорията дългови ценни книжа (AF.3).
- 5.88 Другите депозити могат да бъдат разделени по валута на други депозити, деноминирани в национална валута, и други депозити, деноминирани в чуждестранни валути.

Дългови ценни книжа (F.3)

Определение

- 5.89 Дълговите ценни книжа представляват търгуеми финансови инструменти, които служат за доказване на дълг.

Основни характеристики на дълговите ценни книжа

- 5.90 Дълговите ценни книжа притежават следните характеристики:
- а) дата на емитиране, на която е емитирана дълговата ценна книга;
 - б) цена на емитиране, на която инвеститорите купуват дълговите ценни книжа, когато се емитират за първи път;
 - в) дата на обратно изкупуване или падеж, на която е дължимо окончателното погасяване на главницата, насрочено по договора;
 - г) цена на обратно изкупуване или лицева стойност, т.е. сумата, която следва да бъде платена от емитента на притежателя при настъпване на падежа;
 - д) първоначален падеж, който представлява периода от датата на емитиране до крайното плащане, насрочено по договор;
 - е) остатъчен срок до падежа, т.е. периодът от референтната дата до крайното плащане, насрочен по договор;
 - ж) купонен процент, който емитентът заплаща на притежателите на дълговите ценни книжа; купонът може да бъде фиксиран за целия срок на дълговата ценна книга или да варира с инфлацията, лихвените проценти или цените на активите. Полиците и дълговите ценни книжа с нулев купон не предлагат купонна лихва;
 - з) купонни дати, на които емитентът плаща купона на притежателите на ценни книжа;
 - и) емисионната цена, цената на обратно изкупуване и купонният процент могат да бъдат деноминирани (или уредени) в национална валута или в чуждестранни валути; и

- й) кредитният рейтинг на дълговите ценни книжа, чрез който се оценява кредитоспособността на отделните емисии на дългови ценни книжа. Рейтинговите категории се определят от признати агенции.

По отношение на буква в) по-горе датата на падежа може да съвпада с конвертирането на дългова ценна книга в акция. В този контекст конвертируемост означава, че притежателят може да обмени дългова ценна книга срещу обикновена акция в емитента. Възможност за обмен означава, че притежателят може да обмени дълговите ценни книжа срещу акции в корпоративно предприятие, различно от емитента. Вечните ценни книжа, които нямат определена дата на падеж, се класифицират като дългови ценни книжа.

- 5.91 Дълговите ценни книжа включват финансови активи и пасиви, които могат да бъдат описани според различни класификации — по падеж, сектор и подсектор, който ги притежава или емитира, валута и вид на лихвения процент.

Класификация по първоначален падеж и валута

- 5.92 Операциите с дългови ценни книжа са разделени по първоначален падеж на две подкатегории:

- а) краткосрочни дългови ценни книжа (F.31); и
- б) дългосрочни дългови ценни книжа (F.32).

- 5.93 Дълговите ценни книжа могат да бъдат деноминирани в национална валута или в чуждестранни валути. Допълнителна разбивка на дълговите ценни книжа, деноминирани в различни чуждестранни валути, може да е целесъобразна; тя варира в зависимост от относителната важност на отделните чуждестранни валути за дадена икономика.

- 5.94 Дълговите ценни книжа, на които както главницата, така и купонът са свързани с чуждестранна валута, се класифицират като деноминирани в тази чуждестранна валута.

Класификация по вид лихвен процент

- 5.95 Дълговите ценни книжа могат да бъдат класифицирани по вида на лихвения процент. Разграничават се три групи дългови ценни книжа:

- а) дългови ценни книжа с фиксиран лихвен процент;
- б) дългови ценни книжа с променлив лихвен процент; и
- в) дългови ценни книжа със смесен лихвен процент.

Дългови ценни книжа с фиксиран лихвен процент

- 5.96 Дълговите ценни книжа с фиксиран лихвен процент включват:

- а) обикновени дългови ценни книжа, които са емитирани и обратно изкупени по номинална стойност;

- б) дългови ценни книжа, емитирани с отстъпка или премия спрямо тяхната номинална стойност. Пример за това са съкровищни бонове, търговски ценни книжи, записи на заповед, акцепти на менителница, джирисване на менителница и сертификати за депозит;
- в) облигации с голяма отстъпка, с малки лихвени плащания, емитирани със значителна отстъпка от номиналната стойност;
- г) облигации с нулев купон, които са дългови ценни книжа с еднократно плащане, без купонни плащания. Облигацията се продава с отстъпка от номиналната стойност, а главницата се погасява на падежа или понякога се изкупува обратно на траншове. Облигациите с нулев купон могат да се създават от дългови ценни книжа с фиксиран процент чрез „събличане“ на купоните, т.е. чрез отделяне на купоните от крайното плащане на главницата на ценната книга и тяхното самостоятелно търгуване;
- д) ценни книжа с отделно търгуване на регистрирана лихва и главница (STRIPS), или стрип дългови ценни книжа, т.е. ценни книжа, на които частите за плащането на лихвата и на главницата са били отделени или „съблечени“ и след това могат да се продават отделно;
- е) вечни, изискуеми и с право на връщане дългови ценни книжа и дългови ценни книжа с резерв за погасителен фонд;
- ж) конвертируеми облигации, които могат, по избор на притежателя, да бъдат конвертирани в собствен капитал на емитента, в който момент те се класифицират като акции; и
- з) облигации с възможност за обмен на ценната книга срещу акция в определено корпоративно предприятие, различно от емитента, обикновено дъщерно дружество или дружество, в което емитентът има дял, на определена бъдеща дата и при съгласувани условия.

5.97 Дълговите ценни книжа с фиксиран лихвен процент включват и други дългови ценни книжа като облигации, съдържащи варианти, които дават право на притежателя си да закупи собствен капитал в емитента, подчинени облигации, неучастващи привилегирани акции, които дават право на фиксиран доход, но не предвиждат участие в разпределението на остатъчната стойност на дадено корпоративно предприятие при ликвидация, както и свързани с тях инструменти.

Дългови ценни книжа с променлив лихвен процент

5.98 Плащанията на лихва и/или главница на дълговите ценни книжа с променлив лихвен процент са свързани с:

- а) общ ценови индекс за стоки и услуги (като индекса на потребителските цени);
- б) лихвен процент; или
- в) цена на актив.

- 5.99 Дълговите ценни книжа с променлив лихвен процент обикновено се класифицират като дългосрочни дългови ценни книжа, освен ако имат първоначален падеж от една година или по-малко.
- 5.100 Дълговите ценни книжа, свързани с инфлацията и с цената на активи, включват онези дългови ценни книжа, емитирани като облигации, свързани с инфлацията, и като облигации, свързани със стоки. Купоните и/или стойността на обратно изкупуване на облигацията, свързана със стоки, са свързани с цената на определена стока. Дълговите ценни книжа, чиято лихва е свързана с кредитния рейтинг на друг заемополучател, се класифицират като дългови ценни книжа, свързани с индекс, тъй като кредитният рейтинг не се променя непрекъснато в отговор на пазарните условия.
- 5.101 За дълговите ценни книжа, свързани с лихвен процент, номиналната лихва и/или стойността на обратно изкупуване по договор варират от гледна точка на национална валута. На датата на емисията емитентът не може да знае стойността на погасяванията на лихва и главница.

Дългови ценни книжа със смесен лихвен процент

- 5.102 Дълговите ценни книжа със смесен лихвен процент имат както фиксиран, така и променлив купонен процент през своя срок и се класифицират като дългови ценни книжа с променлив лихвен процент. Те обхващат дългови ценни книжа, които имат:
- а) едновременно фиксиран купон и променлив купон;
 - б) фиксиран или променлив купон до настъпването на референтен момент, а след това променлив или фиксиран купон от този референтен момент до настъпването на падежа; или
 - в) купонни плащания, които са предварително фиксирани през срока на дълговите ценни книжа, но не са постоянни във времето. Такива дългови ценни книжа се наричат дългови ценни книжа с непостоянни лихвени купони.

Частни емисии на ценни книжа

- 5.103 Дълговите ценни книжа включват също така частни емисии на ценни книжа. Частните емисии на ценни книжа са свързани с емитент, който продава дългови ценни книжа директно на малък брой инвеститори. Кредитоспособността на емитентите на тези дългови ценни книжа обикновено не се оценява от агенции за кредитен рейтинг, а ценните книжа обикновено не се препродават или преоценяват, така че вторичният пазар е незначителен. Повечето частни емисии на ценни книжа обаче отговарят на критерия за търгуемост и се класифицират като дългови ценни книжа.

Секюритизация

Определение

- 5.104 Секюритизацията представлява емитирането на дългови ценни книжа, чиито плащания на купон или главница са обезпечени от активи или от бъдещи потоци от доходи. Редица активи или бъдещи потоци от доходи могат да бъдат секюритизирани, в това число, наред с други, жилищни и търговски ипотечни заеми, потребителски заеми, корпоративни заеми, държавни заеми, застрахователни договори, кредитни деривативни инструменти и бъдещи приходи.
- 5.105 Секюритизацията на активи или на бъдещи потоци от доходи е представлявала важно финансово нововъведение, което е довело до създаването и широката употреба на нови финансови предприятия за улесняване на създаването, маркетинга и емитирането на дългови ценни книжа. Секюритизацията е водена от различни съображения. За корпоративните предприятия те включват: по-евтино финансиране от това, което е на разположение чрез банкови заеми, намаление на регулаторните капиталови изисквания, прехвърляне на различни видове риск, като кредитен риск или застрахователен риск, както и разнообразяване на източниците на финансиране.
- 5.106 Схемите за секюритизация варират в рамките на и между пазарите на дългови ценни книжа. Тези схеми могат да бъдат групирани в три обширни вида:
- а) финансово предприятие, участващо в секюритизацията на активи и трансфер на активите, предоставящи обезпечение от първоначалния притежател (т.нар. секюритизация с „истинска продажба“); и
 - б) схеми за секюритизация, в които участва финансово предприятие, ангажирано със секюритизацията на активи и трансфер само на кредитен риск, като се използват суапове за кредитно неизпълнение (CDS) — първоначалният собственик запазва активите, но прехвърля кредитния риск. Това е така наречената синтетична секюритизация.
- 5.107 Що се отнася до схемата за секюритизация а), създава се дружество за секюритизация, което държи секюритизираните активи или други активи, които са извадени от баланса на първоначалния притежател, и което емитира дългови ценни книжа, обезпечени с тези активи.
- 5.108 От съществена важност е да се установи дали финансовото предприятие, ангажирано със секюритизацията на активите, активно управлява своя портфейл, като емитира дългови ценни книжа и носи риска, вместо просто да действа като тръст, който пасивно управлява активи или държи дългови ценни книжа. Когато финансовото предприятие е законният собственик на портфейл активи, емитира дългови ценни книжа, които представляват дял в портфейла, има пълен набор от сметки и носи пазарен и кредитен риск, то действа като финансов посредник, класифициран в други финансови посредници. Финансови предприятия, ангажирани със секюритизацията на активи, се наричат също така дружества със специална цел (ДСЦ); те обикновено не носят пазарен или кредитен риск, тъй като всяка промяна в стойността на активите, които държат, вследствие на тези рискове се компенсира на база едно към едно от намаление на главницата и/или лихвата, която следва да бъде платена на притежателите на обезпечени с активи ценни книжа (ABS). Агенциите за кредитен рейтинг настояват също така дружествата за секюритизация да бъдат

напълно защитени от неплатежоспособност. Финансовите предприятия, ангажирани със секюритизацията на активи, се различават от дружествата, които се създават единствено, за да държат специфични портфейли от финансови активи и пасиви. Тези дружества се съчетават с тяхното дружество-майка, ако са резиденти на същата държава, както и корпоративното предприятие майка. Като нерезидентни дружества обаче те се третират като отделни институционални единици и се класифицират като каптивни финансови институции.

- 5.109 При схема за секюритизация б) първоначалният собственик на активите или купувачът на защита прехвърля чрез суапове за кредитно неизпълнение (CDS) кредитния риск, свързан с пул от разнообразни референтни активи, на дружество за секюритизация, но задържа самите активи. Постъпленията от емитирането на дългови ценни книжа се внасят на депозит или под формата на друга безопасна инвестиция (например облигации с кредитен рейтинг AAA), а начислената лихва по депозита, заедно с премията от CDS, финансира лихвата по емитираните дългови ценни книжа. В случай на неизпълнение главницата, дължима на притежателите на ABS, се намалява — подчинените траншове търпят първия „удар“ и т.н. Плащанията на купони и главница също могат да бъдат пренасочени към първоначалния собственик на обезпечението от инвеститорите в дълговите ценни книжа с цел покриване на загуби.

5.110 Обезпечените с активи ценни книжа (ABS) са дългови ценни книжа, при които главницата и/или лихвите са дължими само от паричните потоци от конкретен пул от финансови или нефинансови активи.

5.111 Обезпечените облигации са дългови ценни книжа, емитирани от финансово предприятие или изцяло гарантирани от финансово предприятие. В случай на неизпълнение на задълженията от страна на емитиращото или гарантиращото финансово предприятие притежателите на облигациите са с право на привилегировано вземане по отношение на пула от обезпечения, което се добавя към тяхното право на обикновено вземане от финансовото предприятие.

Заеми (F.4)

Определение

5.112 Заемите възникват, когато кредиторите отдават в заем средства на длъжниците.

Основни характеристики на заемите

5.113 Заемите се характеризират със следните черти:

- а) условията, уреждащи даден заем, са определени или от финансовото предприятие, което отпуска заема, или са договорени между заемотателя и заемополучателя пряко или чрез брокер;
- б) обикновено заемополучателят поема инициативата по теглене на заема; и
- в) заемът представлява безусловен дълг към кредитора, който трябва да бъде погасен при настъпване на падежа и който е лихвоносен.

5.114 Заемите могат да бъдат финансови активи или пасиви на всички резидентни сектори и на сектор „Останал свят“. Депозитните институции обикновено записват краткосрочните пасиви като депозити, а не като заеми.

Класификация на заемите по първоначален падеж, валута и предназначение на предоставянето на заема

5.115 Операциите със заеми са разделени по първоначален падеж на две подкатегории:

- а) краткосрочни заеми с краткосрочен първоначален падеж, в това число заеми, които следва да бъдат погасени при поискване (F.41); и
- б) дългосрочни заеми с дългосрочен първоначален падеж (F.42).

5.116 От аналитична гледна точка може да е полезно заемите да бъдат допълнително разделени на следните подкатегории:

- а) заеми, деноминирани в национална валута; и
- б) заеми, деноминирани в чуждестранни валути;

От гледна точка на домакинствата би било полезно въвеждането на следните подкатегории:

- а) потребителски заеми;
- б) заеми за закупуване на жилище; и
- в) други заеми.

Разграничение между операции със заеми и операции с депозити

- 5.117 Разликата между операции със заеми (F.4) и операции с депозити (F.22) се състои в това, че в случай на заем длъжникът предлага стандартизиран нетъргуем договор; това не е така в случай на депозит.
- 5.118 Краткосрочните заеми, предоставени на депозитни институции, се класифицират като прехвърляеми депозити или като други депозити, а краткосрочните депозити, приемани от институционални единици, различни от депозитни институции, се класифицират като краткосрочни заеми.
- 5.119 Влагането на средства между депозитни институции винаги се записва като депозит.

Разграничение между операции със заеми и операции с дългови ценни книжа

- 5.120 Разликата между операции със заеми (F.4) и операции с дългови ценни книжа (F.3) се състои в това, че заемите са нетъргуеми финансови инструменти, докато дълговите ценни книжа са търгуеми финансови инструменти.
- 5.121 В повечето случаи заемите се доказват с един документ, а операциите със заеми се извършват между един кредитор и един длъжник. Обратно, емисиите на дългови ценни книжа се състоят от голям брой еднакви документи, всеки от които потвърждава кръгла сума, а всички заедно образуват общата взета на заем сума.
- 5.122 Заемите могат да се търгуват на вторичния пазар. В случаите, когато заемите станат търгуеми на организиран пазар, те трябва да бъдат прекласифицирани от заеми в дългови ценни книжа, при условие че има доказателства за търговия на вторичен пазар, в това число наличие на маркет-мейкъри и често котиране на разликата между цените „купува“ и „продава“ на финансовия актив. Обикновено това е свързано с изрично преобразуване на първоначалния заем.
- 5.123 Стандартните заеми се предлагат в повечето случаи от финансови предприятия и често се отпускат на домакинства. Финансовите предприятия определят условията, а домакинствата могат единствено да изберат дали да приемат или откажат. Условията по нестандартните заеми, от друга страна, обикновено са резултат от преговори между кредитора и длъжника. Това е важен критерий, който улеснява разграничението между нестандартни заеми и дългови ценни книжа. В случай на публични емисии на ценни книжа, условията на емисията се определят от заемополучателя, евентуално след консултация с банката/банката кореспондент. В случай на частни емисии на ценни книжа обаче кредиторът и длъжникът договарят условията на емисията.

Разграничение между операции със заеми, търговски кредит и търговски полици

- 5.124 Търговският кредит представлява кредит, отпуснат направо от доставчиците на стоки и услуги на техните клиенти. Търговски кредит възниква, когато плащането за стоки и услуги не се извършва в момента на промяна на собствеността на дадена стока или предоставянето на услуга.

- 5.125 Търговският кредит се различава от заеми за финансиране на търговията, които се класифицират като заеми. Търговските полици, издадени на клиент от доставчика на стоки и услуги, които впоследствие се сконтират от доставчика във финансово предприятие, се превръщат в претенция от трета страна срещу клиента: при условие че са търгуеми, тези инструменти се класифицират като търговски кредити и аванси.

Заемане на ценни книжа и споразумения за обратно изкупуване

Определение

- 5.126 Заемането на ценни книжа представлява временно прехвърляне на ценните книжа от заемотателя на заемополучателя. Заемополучателят на ценните книжа може да е необходимо да предостави активи като обезпечение на заемотателя на ценните книжа под формата на пари в брой или ценни книжа. Правната собственост преминава от двете страни на операцията, така че заетите ценни книжа и обезпечението могат да бъдат продадени или преотдадени на заем.

Определение

- 5.127 Споразумението за обратно изкупуване на ценни книжа представлява споразумение, което е свързано с предоставянето на ценни книжа като дългови ценни книжа или акции срещу пари в брой или други разплащателни средства с поето задължение за обратно изкупуване на същите или подобни ценни книжа на определена цена. Поетото задължение за обратно изкупуване може да бъде или на определена бъдеща дата, или с „отворен“ падеж.
- 5.128 Заемането на ценни книжа с парично обезпечение и споразуменията за обратно изкупуване (репо сделки) представляват различни термини за споразумения с един и същ икономически ефект: а именно на обезпечен заем, тъй като и двете операции са свързани с предоставянето на ценни книжа като обезпечение на заем или депозит, при което депозитна институция продава ценните книжа по тази договореност. Различните характеристики на двете операции са показани в таблица 5.2.

Таблица 5.2: основни характеристики на заемането на ценни книжа и споразуменията за обратно изкупуване

Характеристика	Заемане на ценни книжа		Споразумения за обратно изкупуване	
	Парично обезпечение	Без парично обезпечение	Конкретни ценни книжа	Общо обезпечение
Нормален метод за обмен	Заемане на ценни книжа със съгласието на заемополучателя да ги върне на заемотателя		Продажба на ценните книжа и поето задължение за обратното им изкупуване съгласно условията на главния договор	

Форма на обмен	Ценни книжа срещу пари в брой	Ценни книжа срещу друго обезпечение (ако има такова)	Ценни книжа срещу пари в брой	Пари в брой срещу ценни книжа
Възвръщаността се плаща на доставчика на	Парично обезпечение (заемополучателя на ценните книжа)	Ценни книжа (не ценни книжа за обезпечение) (заемодателя на ценните книжа)	Пари в брой	Пари в брой
Възвръщаността се погасява като	Такса	Такса	Репо курс	Репо курс

- 5.129 Ценните книжа, предоставени по заемане на ценни книжа и споразумения за обратно изкупуване се третират все едно не са променили икономическата собственост, защото заемодателят все още е бенефициер на дохода от ценната книга и е изложен на рисковете или ползите от всяка промяна в цената на ценната книга.
- 5.130 Предоставянето и получаването на средства по споразумение за обратно изкупуване на ценни книжа или заемане на ценни книжа с парично обезпечение не включва никакво ново емитиране на дългови ценни книжа. Това предоставяне на средства на институционални единици, различни от парично-финансови институции, се третира като заеми; за депозитни институции се третира като депозит.
- 5.131 Ако заемането на ценни книжа не включва предоставяне на пари в брой, т.е. ако се разменя една ценна книга с друга, или ако една страна предостави ценна книга без обезпечение, тогава няма операция със заеми, депозити или ценни книжа.
- 5.132 Исканията за предоставяне на допълнително обезпечение в брой по репо сделки се класифицират като заеми.
- 5.133 Златните суапове са подобни на споразуменията за обратно изкупуване, освен че обезпечението е злато. Те включват обмен на злато за чуждестранни валутни депозити със споразумение, че операцията ще бъде обърната на съгласувана бъдеща дата по съгласувана цена на златото. Операцията се записва като обезпечен заем или депозит.

Финансов лизинг

Определение

- 5.134 Финансовият лизинг е договор, по който лизингодателят, като законен собственик на даден актив, прехвърля рисковете и ползите от собствеността на актива на лизингополучателя. При финансов лизинг лизингодателят се счита, че отпуска на лизингополучателя заем, с който лизингополучателят придобива актива. След това активът, предоставен на лизинг, се включва в баланса на лизингополучателя, а не на лизингодателя. Съответният заем се включва като актив на лизингодателя и пасив на лизингополучателя.
- 5.135 Финансовият лизинг може да бъде разграничен от другите видове лизинг, защото при него рисковете и ползите от собствеността се прехвърлят от законния собственик на стоката на потребителя на стоката. Други видове лизинг са i) оперативен лизинг, ii) лизинг на ресурси и iii) договори, лизинг и лицензи.

Други видове заеми

5.136 Категорията заеми включва:

- а) овърдрафт по сметки на прехвърляеми депозити, където изтеглената сума в превишение не се третира като отрицателен прехвърляем депозит;
- б) овърдрафтове по други разплащателни сметки, например вътрешно групови баланси между нефинансови предприятия и техните дъщерни дружества, но с изключение на баланси, които са пасиви на парично-финансови институции, класифицирани в подкатегориите на депозити;
- в) финансови претенции на наети лица поради участие в печалбата на корпоративното предприятие;
- г) възстановяеми маржин плащания, свързани с деривативни финансови инструменти, които са пасиви на институционални единици, различни от парично-финансови институции;
- д) заеми, които представляват насрещни операции на банкови акцепти;
- е) ипотечни заеми;
- ж) потребителски кредит;
- з) револвиращи кредити;
- и) заеми с вноски;
- й) заеми, платени като гаранция за изпълнение на определени задължения;
- к) депозитни гаранции като финансови претенции на презастрахователни дружества към дружествата цеденти;
- л) финансови претенции към МВФ, видни от заеми в сметка „Общи ресурси“, в това число предоставяне на заеми по Общите кредитни споразумения (GAB) и Новите кредитни споразумения (NAB);

- м) пасиви към МВФ, видни от кредит на МВФ или заеми по Инструмента за намаляване на бедността и подпомагане на растежа (PRGF).

5.137 Специалният случай с необслужваните заеми се разглежда в глава 7.

Финансови активи, изключени от заеми

5.138 Категорията заеми не включва:

- а) други сметки за вземания/дължими суми (AF.8), в това число търговски кредити и аванси (AF.81); и
- б) финансови активи или пасиви, произтичащи от собствеността върху недвижими активи, като земя и конструкции, от страна на нерезиденти. Те се класифицират като други видове собствен капитал (AF.519).

Собствен капитал и акции/дялови единици в инвестиционни фондове (F.5)

Определение

5.139 Собственият капитал и акциите или дяловите единици в инвестиционни фондове представляват остатъчни претенции върху активи на институционални единици, които са емитирали акциите или дяловите единици.

5.140 Категорията собствен капитал и акции в инвестиционни фондове се разделя на две подкатегории:

- а) собствен капитал (F.51); и
- б) Акции/дялови единици в инвестиционни фондове (F.52).

Собствен капитал (F.51)

Определение

5.141 Собственият капитал е финансов актив, който представлява претенция върху остатъчната стойност на корпоративно предприятие, след изпълнение на всички други претенции.

5.142 Собствеността върху собствения капитал на юридически лица обикновено се доказва с акции, дялове, депозитарни разписки, участия или подобни документи. Акциите и дяловете имат едно и също значение.

Депозитарни разписки

Определение

5.143 Депозитарните разписки представляват собственост върху ценни книжа, котиращи в други икономики; собствеността върху депозитарните разписки се третира като пряка собственост върху основните ценни книжа. Депозитарят емитира разписки, котиращи на една борса, които представляват собственост върху ценни книжа, котиращи на друга борса. Депозитарните разписки улесняват операциите с ценни книжа в икономики, различни от тези на тяхното

национално котиране. Основните ценни книжа могат да бъдат акции или дългови ценни книжа.

5.144 Собственият капитал се разделя на следните подкатегории:

- а) котираните акции (F.511);
- б) некотираните акции (F.512); и
- в) други видове собствен капитал (F.519).

5.145 Както котираните, така и некотираните акции са търгуеми и се представят като ценни книжа, свързани с дялово участие.

Котираните акции (F.511)

Определение

5.146 Котираните акции са ценни книжа, свързани с дялово участие, които са котираните на дадена борса. Тази борса може да е призната фондова борса или някаква друга форма на вторичен пазар. Котираните акции се наричат също така листвани акции. Наличието на котираните цени на акции, котираните на дадена борса, означава, че текущите пазарни цени обикновено са лесно достъпни.

Некотираните акции (F.512)

Определение

5.147 Некотираните акции са ценни книжа, свързани с дялово участие, които не са котираните на борсата.

5.148 Ценните книжа, свързани с дялово участие, включват акции, емитирани от некотираните дружества с ограничена отговорност, както следва:

- а) капиталовите акции, които дават на притежателите си статут на съвместни собственици и им дават право на дял в общите разпределени печалби и на дял в нетните активи в случай на ликвидация;
- б) обратно изкупени акции, чийто капитал е бил изплатен, но които са задържани от притежателите, които продължават да бъдат съвместни собственици и да имат правото на дял от печалбите след изплащането на дивиденди от оставащия регистриран капитал, и също на дял от всеки излишък, който може да остане след ликвидация, т.е. нетните активи минус оставащия регистриран капитал;
- в) акции, даващи право на дивидент, наричани също акции на учредителите и акции, даващи право на участие в печалбата и акции, даващи право на дивидент, които не са част от регистрирания капитал. Акции, даващи право на дивидент, не дават на притежателите статут на съвместни собственици — следователно притежателите нямат право на дял в обратното изплащане на регистрирания капитал, правото на доход от този

капитал, правото на глас на събрания на акционерите и т.н. Въпреки това те дават право на притежателите на пропорционален дял от всички печалби, оставащи след изплащането на дивидентите върху регистрирания капитал и на част от всеки излишък, оставащ след ликвидация;

- г) участващи привилегировани акции или дялове, които дават право на притежателите на участие в разпределението на остатъчната стойност при ликвидация на корпоративното предприятие. Притежателите имат също така правото на участие в или да получават допълнителни дивиденти над фиксирания процент на дивидента. Допълнителните дивиденти обикновено се плащат пропорционално на всички обявени обикновени дивиденти. В случай на ликвидация участващите привилегировани акционери имат право на дял във всички оставащи постъпления, които обикновените акционери получават, и получават обратно това, което са платили за своите акции.

Първично публично предлагане, котиране, изваждане от списъка с акциите, които официално се търгуват на определена фондова борса, и изкупуване на собствени акции

- 5.149 Първичното публично предлагане (IPO), наричано още само „предлагане“ или „емисия“, означава, че едно корпоративно предприятие за първи път емитира за широката общественост ценни книжа, свързани с дялово участие. Те често се емитират от по-малки, по-млади корпоративни предприятия с цел финансиране или от големи предприятия, за да станат публично търгувани. При IPO емитентът може да получи помощта на поемателно дружество, което съдейства при определянето какъв вид ценна книга, свързана с дялово участие, да бъде емитирана, най-добрата цена на предлагане и момента, в който да се пусне на пазара.
- 5.150 Котирането се отнася до включването на акциите на корпоративното предприятие в списъка с акциите, които официално се търгуват на определена фондова борса. Обикновено корпоративното предприятие емитент е това, което подава заявление за котиране, но в някои страни борсата може да котира дадено корпоративно предприятие, например защото неговите акции вече активно се търгуват по неофициални канали. Изискванията за първично котиране обикновено включват изготвяне на финансови отчети в продължение на няколко години, достатъчен размер на сумата, която се предлага на широката общественост, както в абсолютно изражение, така и като процент от общия капитал в обращение и одобрен проспект, обикновено включващ становища на независими оценители. Изваждането от списъка се отнася до практиката на отстраняване на акциите на дадено корпоративно предприятие от фондовата борса. Това става, когато корпоративното предприятие преустанови своята дейност, обяви фалит, повече не удовлетворява правилата за котиране на фондова борса или е станало квазикорпоративно предприятие или некорпоративно предприятие, често в резултат на сливане или придобиване. Котирането се записва като емитиране на котираните акции и обратно изкупуване на некотирани акции, докато изваждането от списъка следва да бъде записано като обратно изкупуване на котираните акции и емитиране на некотирани акции, ако е приложимо.

5.151 Корпоративните предприятия могат да изкупуват обратно своя собствен капитал като обратно изкупуване на акции, известно също така като обратно изкупуване на дялове или обратно изкупуване на акции. Обратното изкупуване на акции се записва като финансова операция, при която на съществуващите акционери се предоставят пари в брой в замяна на част от собствения капитал на корпоративното предприятие, който е в обращение. Това означава, че пари в брой се разменят срещу намаляване на броя на акциите в обращение. Корпоративното предприятие или изважда акциите от обращение, или ги запазва като „съкровищни акции“, които са на разположение за повторно емитиране.

Финансови активи, изключени от ценни книжа, свързани с дялово участие

5.152 Ценните книжа, свързани с дялово участие, не включват:

- а) акции, които са предложени за продажба, но не са закупени при емисията. Такива акции не се записват;
- б) облигации с фиксиран лихвен процент, конвертируеми в акции. Те се класифицират като дългови ценни книжа (AF.3) до момента на конвертирането им;
- в) собственият капитал на съдружниците с неограничена отговорност в корпоративни съдружия. Те се класифицират като други видове собствен капитал;
- г) държавни инвестиции в капитала на международни организации, които са законово учредени като дружества с акционерен капитал. Те се класифицират като други видове собствен капитал (AF.519);
- д) емисии на премийни акции: емитирането без плащане на нови акции на акционерите, пропорционално на тяхното дялово участие. Такава една емисия, която не променя нито задълженията на корпоративното предприятие към акционерите, нито дела на активите, които всеки акционер притежава в корпоративното предприятие, не представлява финансова операция. Емисиите на разделяне на акции също не се записват.

Други видове собствен капитал (F.519)

Определение

5.153 Другите видове собствен капитал обхващат всички форми на собствен капитал, различни от класифицираните в подкатегории „Котирани акции“ (AF.511) и „Некотирани акции“ (AF.512).

5.154 Другите видове собствен капитал включват:

- а) всички форми на собствен капитал в корпоративни предприятия, които не са акции, в това число:

- (1) собствения капитал в корпоративни съдружия, записан от съдружници с неограничена отговорност;
 - (2) собствения капитал в дружества с ограничена отговорност, чиито собственици са съдружници, а не акционери;
 - (3) капитала, инвестиран в обикновени или командитни дружества, признати като независими юридически лица;
 - (4) капитала, инвестиран в кооперативни дружества, признати като независими юридически лица;
- б) инвестиции от страна на сектор „Държавно управление“ в капитала на държавни корпоративни предприятия, чийто капитал не е разделен на акции, които по силата на специално законодателство са признати за независими юридически лица;
 - в) инвестиции от сектор „Държавно управление“ в капитала на централната банка;
 - г) държавни инвестиции в капитала на международни и наднационални организации, с изключение на МВФ, дори ако те са правно учредени като корпоративни предприятия с акционерен капитал (например Европейската инвестиционна банка);
 - д) финансовите ресурси на ЕЦБ, предоставени от вноски на националните централни банки;
 - е) капитал, инвестиран във финансови и нефинансови квазикорпоративни предприятия. Размерът на тези инвестиции отговаря на нови инвестиции в брой или в натура минус всички тегления от капитала;
 - ж) финансовите претенции на нерезидентни единици срещу условни резидентни единици и обратно.

Остойностяване на операциите със собствен капитал

- 5.155 Новите акции се записват по емисионна стойност, която е номиналната стойност плюс емисионната премия.
- 5.156 Операциите с акции в обращение се записват по тяхната стойност на операцията. Когато стойността на операцията не е известна, тя се определя приблизително от котировката на фондовата борса или пазарната цена за котирувани акции и от еквивалентната на пазара стойност за некотирувани акции.
- 5.157 Дивидентите под формата на допълнителни акции представляват акции, които се оценяват по цената, заложена в предложението за дивидент на емитента.
- 5.158 Емисиите на премийни акции не се записват. В случаи обаче, при които емисията на премийни акции е свързана с промени в общата пазарна стойност на акциите на дадено корпоративно предприятие, промените в пазарната стойност се записват в сметката за преоценка.

- 5.159 Стойността на операцията със собствен капитал (F.51) е размерът на средствата, прехвърлени от собствениците към корпоративни предприятия или квазикорпоративни предприятия. В някои случаи средствата могат да бъдат прехвърлени чрез поемане на пасиви на корпоративното предприятие или квазикорпоративното предприятие.

Акции/дялови единици в инвестиционни фондове (F.52)

Определение

- 5.160 Акции в инвестиционни фондове са акции, ако фондът има корпоративна структура. Ако фондът е тръст, те са дялови единици. Инвестиционните фондове са колективни инвестиционни предприятия, чрез които инвеститорите обединяват средствата си за инвестиране във финансови и/или нефинансови активи.
- 5.161 Инвестиционните фондове се наричат също така взаимни фондове, дялови тръстове, инвестиционни тръстове и предприятия за колективно инвестиране в прехвърляеми ценни книжа (UCITS); те могат да бъдат фондове от отворен тип, полуотворен тип или затворен тип.
- 5.162 Акции в инвестиционни фондове могат да бъдат котираны или некотираны. Когато са некотираны, те обикновено се погасяват при поискване, на стойност, която съответства на техния дял в собствените средства на финансовото предприятие. Тези собствени средства се преоценяват редовно въз основа на пазарните цени на различните им компоненти.
- 5.163 Акции в инвестиционни фондове се разделят на:
- акции/дялови единици във фондове на паричния пазар (F.521); и
- акции/дялови единици в инвестиционни фондове, различни от акции/дялови единици в MMF (F.529).

Акции/дялови единици във фондове на паричния пазар (F.521)

Определение

- 5.164 Акции/дяловите единици в MMF са акции, емитирани от MMF. Акции/дяловите единици в MMF могат да бъдат прехвърляеми и често се считат за близки заместители на депозити.

Акции/дялови единици в инвестиционни фондове, различни от тези на паричния пазар (F.529)

Определение

- 5.165 Другите акции/дялови единици в инвестиционни фондове, различни от акции/дялови единици в MMF, представляват претенция за част от стойността на инвестиционен фонд, различен от MMF. Другите акции/дялови единици в инвестиционни фондове, различни от акции/дялови единици в MMF, се емитират от инвестиционни фондове.

- 5.166 Другите некотирани акции/дялови единици в инвестиционни фондове, различни от акции/дялови единици в ММФ, обикновено се погасяват при поискване, на стойност, съответстваща на техния дял в собствените средства на финансовото предприятие. Тези собствени средства се преоценяват редовно въз основа на пазарните цени на различните им компоненти.

Остойностяване на операциите с акции/дялови единици в инвестиционни фондове

- 5.167 Операциите с акции/дялови единици в инвестиционни фондове включват стойността на нетните вноски в даден фонд.

Застрахователни, пенсионни и стандартни гаранционни схеми (F.6)

- 5.168 Застрахователните, пенсионните и стандартните гаранционни схеми се разделят на шест подкатегории:

- а) технически резерви по общо застраховане (F.61);
- б) права по животозастрахователни полици и анюитети; (F.62)
- в) пенсионни права (F.63);
- г) претенции на пенсионни фондове към ръководителите на схемите (F64);
- д) права, различни от пенсионните права (F65) и
- е) резерви за претенции по стандартни гаранции (F.66).

Технически резерви по общо застраховане (F.61)

Определение

- 5.169 Техническите резерви по общо застраховане представляват финансови претенции на притежатели на общозастрахователни полици срещу общозастрахователни дружества по отношение на неспечелените премии и дължимите обезщетения.
- 5.170 Операциите с техническите резерви по общо застраховане за неспечелените премии и дължимите обезщетения се отнасят до рискове като злополуки, заболяване или пожар, а също така до презастраховане.
- 5.171 Неспечелените премии са премии, които са платени, но все още не са спечелени. Премиите обикновено се плащат в началото на периода, покрит от полицата. На база текущо начисляване премиите се спечелват през целия срок на полицата, така че първоначалното плащане е свързано с предплащане или аванс.
- 5.172 Предстоящите плащания са такива, които са дължими, но все още не са извършени, в това число случаи, при които сумата е предмет на спор, или събитието, довело до плащането, е настъпило, но все още не е докладвано. Плащанията, които са дължими, но все още не са извършени, отговарят на резерва за предстоящи застрахователни плащания, които са суми, определени от застрахователните дружества за покриване на това, което те очакват да

платят в резултат на събития, които са настъпили, но плащанията за които все още не са извършени.

- 5.173 Други технически резерви, като изравнителни резерви, могат да бъдат определяни от застрахователите. Те се признават обаче единствено като пасиви и съответни активи, когато има събитие, пораждащо пасив. В противен случай изравнителните резерви са вътрешни отчетни записи на застрахователя, представляващи спестяване за покриване на неравномерно настъпващи събития, и не представляват съществуващи претенции на притежатели на полици.

Права по животозастрахователни полици и анюитети (F.62)

Определение

- 5.174 Правата по животозастрахователни полици и анюитетите представляват финансови претенции на притежателите на животозастрахователни полици и на ползващите се лица на анюитети срещу дружества, предоставящи животозастраховки.
- 5.175 Правата по животозастрахователни полици и анюитетите се използват за предоставяне на плащания на притежателите на застрахователни полици при изтичане на полицата или за компенсиране на ползващите се лица при смърт на притежателите на полиците, така че се държат отделно от средствата на акционерите. Резервите под формата на анюитети се базират на актюерско изчисление на настоящата стойност на задълженията за плащане на бъдещ доход до смъртта на ползващите се лица.
- 5.176 Операциите с права по животозастрахователни полици и анюитетите се състоят от добавяния минус намаления.
- 5.177 Добавките от гледна точка на финансовите операции се състоят от:
- а) действителни премии, спечелени по време на текущия отчетен период; и
 - б) допълнителни премии, съответстващи на дохода от инвестирането на правата, определени на притежателите на полиците след удържане на таксите за обслужване.
- 5.178 Намаленията се състоят от:
- а) сумите, дължими на притежателите на животозастраховки и подобни застрахователни полици; и
 - б) плащания, дължими по полици, които са откупени преди падежа.
- 5.179 В случай на сключване на групова застраховка, например от корпоративно предприятие от името на неговите наети лица, наетите лица, а не работодателят, са ползващите се лица, тъй като се счита, че те са притежатели на полиците.

Пенсионни права (F.63)

Определение

- 5.180 Пенсионните права обхващат финансови претенции на настоящите наети лица и бившите наети лица срещу
- а) техните работодатели; или
 - б) дадена схема, определена от работодателя за изплащане на пенсии като част от договора за възнаграждение между работодателя и наетото лице; или
 - в) застраховател.
- 5.181 Операциите с пенсионни права се състоят от добавки минус намаления, които следва да бъдат разграничавани от номиналните печалби или загуби от притежаването на средствата, които са инвестирани от пенсионните фондове.
- 5.182 Добавките от гледна точка на финансовите операции се състоят от:
- а) действителни вноски в пенсионните схеми, платими от наетите лица, работодателите, самостоятелно заетите лица или други институционални единици от името на физически лица или домакинства с претенции към схемата и спечелени по време на текущия отчетен период; и
 - б) допълнителни вноски, съответстващи на дохода, спечелен от инвестирането на пенсионните права на пенсионната схема, които са определени на участващите домакинства, след удържане на таксите за обслужване през периода за управление на схемата.
- 5.183 Намаленията се състоят от:
- а) социални плащания, равни на дължимите суми на пенсионирани лица или лица на тяхна издръжка под формата на редовни плащания или други плащания; и
 - б) социални плащания, които се състоят от всички еднократни суми, дължими на лицата, когато те се пенсионират.

Условни пенсионни права

- 5.184 Категорията пенсионни права, не включва условни пенсионни права, създадени от институционални единици, класифицирани като нефинансирани държавни пенсионни схеми на работодателите с предварително определен размер на пенсията или като пенсионни фондове на схеми за социална сигурност. Техните операции не се записват изцяло и техните други потоци и наличности не се записват в основните сметки, а в допълнителната таблица на пенсионните схеми в социалното осигуряване. Условните пенсионни права не са пасиви на подсекторите централно държавно управление, федерално държавно управление и местно държавно управление или на фондовете за социална сигурност, и не са финансови активи на бъдещите ползващи се лица.

Претенции на пенсионни фондове към ръководителите на схемите (F.64)

- 5.185 Работодателят може да сключи договор с трета страна за администриране на пенсионните фондове на неговите наети лица. Ако работодателят продължи да определя условията на пенсионните схеми и задържи отговорността за всеки дефицит във финансирането, както и правото да задържи всеки излишък във финансирането, работодателят се описва като ръководител на пенсионната схема, а единицата, работеща под ръководството на ръководителя на пенсионната схема, се описва като администратор на пенсионната схема. Ако договорът между работодателя и третата страна предвижда работодателят да прехвърли рисковете и отговорностите за всеки дефицит във финансирането на третата страна в замяна срещу правото на третата страна да задържа всеки излишък, третата страна става ръководител на пенсионната схема, както и администратор.
- 5.186 Когато ръководителят на пенсионната схема е единица, различна от администратора, и средствата, които получават пенсионните фондове, спаднат под размера на увеличението на правата, претенциите на пенсионния фонд към ръководителя на пенсионната схема се записват. Ако пенсионният фонд реализира по-голям доход, отколкото е необходимо, за да се покрие увеличението на пенсионните права, пенсионният фонд дължи определена сума на ръководителя на пенсионната схема.

Права, различни от пенсионните права (F.65)

- 5.187 Излишъкът на нетните вноски над плащанията представлява увеличение на пасива на застрахователната схема към ползващите се лица. Тази позиция се включва като корекция в сметка „Използване на дохода“. Като увеличение на пасива, той се включва също така във финансовата сметка. Тази позиция има вероятност да възникне в редки случаи и, от практически съображения, промените в такива права, различни от пенсионни права, могат да бъдат включени в тези за пенсии.

Резерви за претенции по стандартни гаранции (F.66)

Определение

- 5.188 Резервите за претенции по стандартни гаранции представляват финансови претенции на титулярите на стандартни гаранции срещу институционални единици, които ги предоставят.
- 5.189 Резервите за претенции по стандартни гаранции са предплащанията на нетни такси и резерви с цел изпълнение на неуредени претенции по стандартни гаранции. Както и резервите за предплатени застрахователни премии и резерви, резервите за претенции по стандартни гаранции включват неспечелени премии и претенции, които все още не са уредени.
- 5.190 Стандартните гаранции представляват гаранции, които се издават в голям брой, обикновено за относително малки суми, с еднакво съдържание. При тези договорености са обвързани три страни: заемополучател, заемотател и гарант. Или заемополучателят, или кредиторът може да сключи договор с гаранта за погасяване на задълженията към заемотателя в случай на неизпълнение на

заемополучателя. Примери за това са кредитни гаранции върху износа и гаранции на студентски заеми.

- 5.191 Въпреки че не е възможно да се установи вероятността някой определен заемополучател да изпадне в неизпълнение, обичайно се преценява колко измежду група от подобни заемополучатели ще изпаднат в неизпълнение. В голяма степен подобно на застраховател в общото застраховане, гарантът, работещ на търговски начала, очаква плащане на всички такси плюс изработване на доход от собственост върху таксите и всички резерви, за да покрие очакваните неизпълнения и свързаните разходи и да реализира печалба. Следователно за тези гаранции, описани като стандартни гаранции, се възприема подобно третиране, както при общото застраховане.
- 5.192 Стандартните гаранции обхващат гаранции за различни финансови инструменти като депозити, дългови ценни книжа, заеми и търговски кредит. Те обикновено могат да се предоставят от финансово предприятие, в това число, но не само, застрахователни дружества, но също така и от сектор „Държавно управление“.
- 5.193 Когато дадена институционална единица предлага стандартни гаранции, тя начислява такси и поема пасиви с оглед изпълнение на претенция по гаранцията. Стойността на пасивите в сметките на гаранта е равна на настоящата стойност на очакваните претенции по съществуващи гаранции, без никакви възстановявания, които гарантът очаква да получи от заемополучателите в неизпълнение. Пасивът се нарича резерв за претенции по стандартни гаранции.
- 5.194 Една гаранция може да обхваща многогодишен период. Таксата може да се заплаща годишно или предварително. По принцип таксата представлява таксите, спечелени през всяка година на валидност на гаранцията, като пасивът намалява със скъсяването на периода (като приемем, че заемополучателят погасява на вноски). Следователно записването следва това на анюитетите, като таксата се плаща при намаляване на бъдещия пасив.
- 5.195 Същността на схема за стандартни гаранции е, че съществуват много гаранции от един и същ вид, въпреки че не всички са за абсолютно същия период, нито всички започват и завършват на едни и същи дати.
- 5.196 Нетните такси се изчисляват като такси за получаване плюс допълнителни такси (равни на дохода от собственост, определен на единицата, която плаща таксата за гаранцията) минус административни и други разходи. Тези нетни такси може да са платими от всеки сектор на икономиката и се получават от сектора, в който е класифициран гарантът. Претенциите по схеми за стандартни гаранции се плащат от гаранта и се получават от заемотателя на гарантирания финансов инструмент без оглед на това дали таксата е била платена от заемотателя или от заемополучателя. Финансовите операции се отнасят до разликата между плащането на такси за нови гаранции и претенции по съществуващи гаранции.

Стандартни гаранции и еднократни гаранции

5.197 Стандартните гаранции следва да бъдат разграничени от еднократните гаранции според два критерия:

- а) стандартните гаранции се характеризират с често повтарящи се операции със сходни елементи и обединяване на рискове; и
- б) гарантите могат да оценят средната загуба въз основа на наличните статистически данни.

Еднократните гаранции са индивидуални, а гарантите не могат да направят надеждна оценка на риска от претенции. Предоставянето на еднократна гаранция е непредвиден случай и не се записва. Изключение правят някои гаранции, предоставени от държавата и описани в глава 20.

Деривативни финансови инструменти и опции върху акции на наетите лица (F.7)

5.198 Деривативните финансови инструменти и опциите върху акции на наетите лица се разделят в две подкатегории:

- а) деривативни финансови инструменти (F.71); и
- б) опции върху акции на наетите лица (F.72).

Деривативни финансови инструменти (F.71)

Определение

5.199 Деривативните финансови инструменти са финансови инструменти, обвързани с конкретен финансов инструмент, индекс или стока, чрез които специфични финансови рискове могат да се търгуват самостоятелно на финансовите пазари. Деривативните финансови инструменти отговарят на следните условия:

- а) те са обвързани с финансов или нефинансов актив, с група активи или с определен индекс;
- б) те са търгуеми инструменти или могат да бъдат компенсирани на пазара; и
- в) няма предварителни изплащания на главница.

5.200 Деривативните финансови инструменти се използват за различни цели, в това число управление на риска, хеджиране и арбитражни операции между пазари, спекулация и възнаграждения на наетите лица. Деривативните финансови инструменти дават възможност на страните да продават специфични финансови рискове като лихвен риск, валутен риск, риск за собствения капитал и цените на стоките, както и кредитен риск на други дружества, които имат желание да поемат тези рискове, без продажба на първичен актив. Следователно деривативните финансови инструменти се определят като вторични активи.

- 5.201 Стойността на един деривативен финансов инструмент произтича от цената на основния актив: референтната цена. Референтната цена може да се отнася до финансов или нефинансов актив, лихвен процент, обменен курс, друг деривативен инструмент или спред между две цени. Договорът за деривативни инструменти също може да се позовава на индекс, кошница от цени или други позиции като търговия с емисии или метеорологични условия.
- 5.202 Деривативните финансови инструменти могат да бъдат класифицирани по инструмент (опции, форуърди и кредитни деривати) или по пазарен риск (валутни суапове, лихвени суапове и т.н.).

Опции

Определение

- 5.203 Опциите представляват договори, които дават на притежателя на опцията право, но не и задължение, да закупи от или да продаде на емитента на опцията даден актив на предварително определена цена в рамките на определен период от време или на определена дата.

Опцията, която дава право на закупуване, се нарича опция за купуване, а опцията, която дава право на продажба — опция за продаване.

- 5.204 Купувачът на опцията заплаща премия (цената на опцията) за задължението, поето от подписника на опцията да продаде или закупи определения размер на основния актив на договорената цена. Премията представлява финансов актив на титуляря на опцията и пасив на подписника. По своя характер премията може да се счита, че включва таксата за обслужване, която се записва отделно. Въпреки това, при липсата на подробни данни, не трябва да се правят твърде много допускания с оглед на идентифицирането на този компонент.
- 5.205 Варантите са форма на опции. Те дават на притежателя правото, но не и задължението, да закупи от емитента на ванта определен брой акции или облигации при определени условия и за определен период от време. Съществуват още валутни варианти, базирани на сумата в една валута, която е необходима, за да се закупи друга, и трансвалутни варианти, обвързани с трети валути, както и варианти, базирани на индекс, кошница и стока.
- 5.206 Варантът може да се разделя и да се търгува отделно от дълговата ценна книга. В резултат на това обикновено се записват два отделни финансови инструмента — варантът като деривативен финансов инструмент и облигацията като дългова ценна книга. Варантите с включени деривати се класифицират според техните първични характеристики.

Форуърди

Определение

- 5.207 Форуърдите са финансови договори, съгласно които двете страни се съгласяват да обменят определено количество от основен актив на договорена цена (цена на упражняване) на определена дата.

5.208 Фючърсите са форуърдни договори, търгувани на организирани борси. Фючърсите и другите форуърдни договори обикновено, но не винаги, се уреждат по-скоро чрез плащане в брой или предоставяне на някакъв друг финансов актив, отколкото чрез предоставяне на основния актив, и следователно се оценяват и търгуват отделно от основната позиция. Обичайните форуърдни договори включват споразумения за суап и за лихвен форуърд (FRA).

Опции и форуърди

5.209 Опциите се отличават от форуърдите по това, че:

- а) в началото обикновено няма предварително плащане по форуърдния договор и деривативният договор започва с нулева стойност; при опцията при сключването на договора се заплаща премия и в началото договорът се оценява на размера на премията;
- б) тъй като пазарните цени, лихвените проценти или обменните курсове се променят през срока на форуърдния договор, договорът може да получи положителна стойност за едната страна (като актив) и съответна отрицателна стойност (като пасив) за другата. Тези позиции могат да се разменят между страните, в зависимост от пазарните промени на основния актив във връзка с цената на упражняване в договора. Тази характеристика прави определянето на операции с активи отделно от операции с пасиви непрактично. Следователно, за разлика от други финансови инструменти, операциите с форуърди обикновено се отчитат нето и в активите, и в пасивите. При опциите купувачът винаги е кредитор, а подписникът винаги е длъжник.
- в) при настъпване на падежа обратното изкупуване е безусловно за форуърда, докато за опцията то се определя от купувача на опцията. Някои опции се изкупуват обратно автоматично, когато при настъпване на падежа са с положителна стойност.

Суапове

Определение

5.210 Суаповете са договорености между две страни, които се договарят да обменят, с течение на времето и съгласно предварително определени правила, потоци от плащания по договорена условна сума на главницата. Най-често срещаните видове са лихвени суапове, валутни суапове и парични суапове.

5.211 Лихвените суапове представляват обмен на лихвени плащания с различен характер, изчислени въз основа на условен размер на главницата, която никога не се обменя. Примери за видовете лихвени проценти, които се обменят, са фиксиран процент, плаващ процент, лихвени проценти, деноминирани в дадена валута. Уреждането често се извършва чрез нетни плащания в брой, които се равняват на текущата разлика между двата лихвени процента, посочени в договора, приложени към съгласуваната условна главница.

- 5.212 Валутните суапове са операции с чуждестранни валути при обменен курс, посочен в договора.
- 5.213 Паричните суапове са свързани с обмен на парични потоци, свързани с лихвени плащания, и обмен на суми на главницата по съгласуван обменен курс в края на договора.

Споразумения за лихвен форуърд (FRA)

Определение

- 5.214 FRA са договорености, в които две страни, с цел да се защитят срещу промени в лихвените проценти, се договарят за размера на лихвения процент, който ще се плаща, на определена дата на уреждане, върху условен размер на главницата, която никога не се обменя. FRA се уреждат чрез нетни плащания в брой по подобен начин, както и лихвените суапове. Плащанията се отнасят до разликата между процента по споразумението за лихвен форуърд и преобладаващия пазарен процент към момента на уреждането.

Кредитни деривати

Определение

- 5.215 Кредитните деривати са деривативни финансови инструменти, чиято основна цел е да търгуват с кредитен риск.

Кредитните деривати са предназначени да търгуват с риск от неизпълнение по заеми и обезпечения. Те могат да бъдат под формата на договори от типа на форуърдите или на опциите и, както и други деривативни финансови инструменти, често се сключват под формата на стандартни правни споразумения, които улесняват пазарната оценка. Кредитният риск се прехвърля от продавача на риска, който купува закрила, на купувача на риска, който продава закрила, в замяна на премия.

- 5.216 Купувачът на риска плаща в брой на продавача на риска в случай на неизпълнение. Кредитният дериват може също така да бъде уреден чрез предоставяне на дългови ценни книжа чрез единицата, която е изпаднала в неизпълнение.
- 5.217 Видове кредитни деривати са опциите за кредитно неизпълнение, суаповете за кредитно неизпълнение (CDS) и суаповете за обща доходност. Индексът на CDS, като индекс на търгуеми кредитни деривати, отразява развитието на премията на CDS.

Суапове за кредитно неизпълнение

Определение

- 5.218 Суаповете за кредитно неизпълнение (CDS) са кредитни застрахователни договори. Те са предназначени да покриват загуби на кредиторите, когато:

- а) настъпи кредитно събитие във връзка с референтна единица, вместо да са свързани с определена дългова ценна книга или заем. Кредитно събитие, което засяга въпросното референтно дружество, може да бъде неизпълнение, но също и неизвършване на плащане по някой (отговарящ на условията) пасив, който е станал дължим, както в случаи като преструктуриране на дългове, нарушаване на поети задължения и други.
- б) конкретен дългов инструмент, обикновено дългова ценна книга или заем, изпадне в неизпълнение. Както при договорите за суап, кредиторът в качеството си на купувач на CDS, с други думи купувач на риска, извършва поредица от плащания на премия към гаранта — продавача на риска.

5.219 Когато няма неизпълнение по свързаната единица или дългов инструмент, купувачът на риска продължава да плаща премии до края на договора. Ако има неизпълнение, продавачът на риска компенсира купувача за загубата, а купувачът спира да плаща премии.

Финансови инструменти, които не са включени в деривативните финансови инструменти

5.220 Деривативните финансови инструменти не включват:

- а) основния инструмент, на който се базира деривативният финансов инструмент;
- б) структурирани дългови ценни книжа, които съчетават дългова ценна книга, или кошница от дългови ценни книжа, с деривативен финансов инструмент, или кошница от деривативни финансови инструменти, при което деривативните финансови инструменти са неделими от дълговата ценна книга и първоначално инвестираната главница е значителна в сравнение с очакваната възвръщаемост от включените деривативни финансови инструменти. Финансовите инструменти, при които са инвестирани малки суми на главницата във връзка с очакваната възвръщаемост и които са изцяло рискови, се класифицират като деривативни финансови инструменти. Финансовите инструменти, при които компонентът на дълговата ценна книга и компонентът на деривативния финансов инструмент са отделими един от друг, се категоризират съобразно с това.
- в) възстановяеми маржин плащания, свързани с деривативни финансови инструменти, се класифицират в други депозити и заеми в зависимост от свързаните институционални единици. Невъзстановяемите маржин плащания обаче, които намаляват или премахват позициите от актива/пасива, и които могат да възникнат през срока на договора, се третираят като уреждания по договора и се класифицират като операции с деривативни финансови инструменти;
- г) вторичните инструменти, които не са търгуеми и не могат да бъдат компенсирани на пазара; и

- д) златни суапове, които имат същия характер като споразуменията за обратно изкупуване на ценни книжа.

Опции върху акции на наетите лица (F.72)

Определение

- 5.221 Опциите върху акции на наетите лица представляват споразумения, сключени на дадена дата, съгласно които наето лице може да закупи определен брой акции от капитала на работодателя на определена цена, или в определен момент, или в рамките на период от време, непосредствено следващ датата на придобиване на права.

Следните термини са възприети:

датата на сключване на споразумението — „дата на предоставяне“,

договорената цена на закупуване — „цена на упражняване“,

договорената първоначална дата на закупуване — „дата на придобиване на права“.

Периодът след датата на придобиване на права, в рамките на който могат да бъдат закупени акциите, се нарича „период на упражняване“.

- 5.222 Операциите с опции върху акции на наетите лица се записват във финансовата сметка като насрещен запис на елемента на възнаграждения на наетите лица, представен от стойността на опцията върху акции. Стойността на опцията обхваща периода между датата на предоставяне и датата на придобиване на права; ако липсват подробни данни, операциите се записват на датата на придобиване на права. След това операциите се записват на датата на упражняване или, ако са търгуеми и действително търгувани, между датата на придобиване на права и края на периода на упражняване.

Остойностяване на операциите с деривативни финансови инструменти и опции върху акции на наетите лица

- 5.223 Вторичната търговия с опции и приключването на опции преди предоставяне включва финансови операции. Ако дадена опция бъде предоставена, тя може да бъде упражнена или да не бъде упражнена. В случаите, в които опцията бива упражнена, може да има плащане от подписника на опцията към притежателя на опцията, равно на разликата между преобладаващата пазарна цена на основния актив и цената на упражняване, или, алтернативно, може да има придобиване или продажба на основния финансов или нефинансов актив, записано по преобладаващата пазарна цена, и насрещно плащане между притежателя на опцията и подписника на опцията, равно на цената на упражняване. Разликата между преобладаващата пазарна цена на основния актив и цената на упражняване и в двата случая е равна на ликвидационната стойност на опцията, което е цената на опцията на крайната дата. В случаите, в които опцията не е упражнена, не се извършва операция. Подписникът обаче реализира печалба от притежаването, а притежателят на опцията реализира загуба от притежаването (и в двата случая равни на платената премия при

сключване на договора), която следва да бъде записана в сметката на преоценката.

- 5.224 Операциите, които се записват във връзка с тези деривативни финансови инструменти, включват цялата търговия с договори, както и нетната стойност на извършени уреждания. Може да е необходимо също така да се записват операции, свързани със създаването на деривативни договори. В много случаи обаче двете страни ще сключат деривативен договор без никакво плащане от едната страна на другата; в тези случаи стойността на операцията за създаване на договора е нула и във финансовата сметка не се записва нищо.
- 5.225 Всички комисионни, реално платени или получени от брокери или посредници за уреждане на опции, фючърси, суапове и други деривативни договори, се третира като плащане за услуги в съответните сметки. Страните по суапа не се считат, че предоставят услуга една на друга, но всяко плащане на трета страна за уреждане на суап се третира като плащане за услуга. По споразумение за суап, при което суми на главницата се обменят, съответните потоци се записват като операции с основния инструмент; потоците от други плащания се записват в позиция деривативни финансови инструменти и опции върху акции на наетите лица (F.7). Докато премията, плащана на продавача на опция, може концептуално да се счита за такса за услуга, на практика обикновено не е възможно да се разграничи този елемент на услугата. Следователно пълната цена следва да се записва като придобиване на финансов актив от страна на купувача и натрупване на пасив от продавача.
- 5.226 Когато договорите не включват обмяна на главница, в началото не се записва операция. Безусловно и в двата случая в този момент се създава деривативен финансов инструмент с нулева начална стойност. Впоследствие стойността на суапа ще бъде равна на едно от двете:
- а) за суми на главницата — текущата пазарна стойност на разликата между очакваните бъдещи пазарни стойности на сумите, които следва да бъдат отново разменени, и сумите, посочени в договора; и
 - б) за други плащания — текущата пазарна стойност на бъдещите потоци, посочени в договора.
- 5.227 Промените в стойността на деривативния финансов инструмент с течение на времето се записват в сметката за преоценка.
- 5.228 Последващите обратни обмени на главница ще се ръководят от условията на договора за суап и може да предвиждат финансовите активи да бъдат разменени на цена, различна от преобладаващата пазарна цена на такива активи. Насрещното плащане между страните по договора за суап ще бъде това, което е посочено в договора. Разликата между пазарната цена и цената по договора тогава е равна на ликвидационната стойност на актива/пасива, както се прилага на датата на падежа, и се записва като операция в деривативни финансови инструменти и опции върху акции на наетите лица (F.7). Като цяло операциите с деривативни финансови инструменти и опции върху акции на наетите лица трябва да съответстват на общата печалба или загуба от

преоценка през срока на договора за суап. Това третиране е аналогично на това, посочено по отношение на опциите, които се предлагат.

- 5.229 За дадена институционална единица споразумението за суап или за лихвен форуърд се записва в позиция деривативни финансови инструменти и опции върху акции на наетите лица в страната на активите, когато има положителна нетна стойност. Когато суапът има отрицателна нетна стойност, той също по правило се записва на страната на активите, за да се избегне подхвърляне между страната на активите и на пасивите. Следователно отрицателните нетни плащания увеличават нетната стойност.

Други сметки за вземания/дължими суми (F.8)

Определение

- 5.230 Другите сметки за вземания/дължими суми са финансови активи и пасиви, създадени като насрещни на операции, когато има времева разлика между тези операции и съответните плащания.
- 5.231 Другите сметки за вземания/дължими суми включват операции с финансови претенции, които произлизат от предсрочното или забавеното плащане на операции със стоки или услуги, разпределителни операции или финансови операции на вторичния пазар.
- 5.232 Финансовите операции с други сметки за вземания/дължими суми включват:
- а) търговски кредити и аванси (F.81); и
 - б) други сметки за вземания/дължими суми (F.89).

Търговски кредити и аванси (F.81)

Определение

- 5.233 Търговските кредити и аванси са финансови претенции, произтичащи от прякото предоставяне на кредит от доставчиците на стоки и услуги на техните клиенти и авансови плащания за работа, която е в процес на изпълнение, или все още предстои да бъде предприета, под формата на предплащане от клиенти за стоки и услуги, които все още не са предоставени.
- 5.234 Търговски кредити и аванси възникват, когато плащането за стоки или услуги не е извършено в същия момент, в който се осъществява промяната в собствеността на стоката или предоставянето на услугата. Ако плащането бъде направено преди промяната в собствеността, има аванс.
- 5.235 Косвено измерените услуги на финансовите посредници (FISIM), които са начислени, но все още не са платени, са включени в съответния финансов инструмент, обикновено лихва, а предплащането на застрахователните премии е включено в застрахователните технически резерви (F.61); в нито един от случаите не се прави запис в търговски кредити и аванси.
- 5.236 Подкатегорията търговски кредити и аванси включва:

- а) финансови претенции, свързани с доставката на стоки или услуги, когато плащането не е осъществено;
- б) търговски кредити, приети от корпоративни предприятия, извършващи факторинг операции, освен когато се считат за заем;
- в) рента за сгради, която се натрупва с течение на времето; и
- г) просрочени плащания, отнасящи се до плащането на стоки и услуги, когато не са подкрепени със заем.

5.237 Търговските кредити (AF.81) се разграничават от търговското финансиране под формата на търговски полици, както и от кредита, предоставен от трети страни за финансиране на търговията.

5.238 Търговските кредити и аванси не включват заеми за финансиране на търговски кредити. Те се класифицират като заеми.

5.239 Търговските кредити и аванси могат да бъдат разделени по първоначален падеж на краткосрочни и дългосрочни търговски кредити и аванси.

Други сметки за вземания/дължими суми без търговски кредити и аванси (F.89)

Определение

5.240 Другите сметки за вземания/дължими суми представляват финансови претенции, произтичащи от времеви разлики между разпределителните операции или финансовите операции на вторичния пазар и съответните плащания.

5.241 Другите сметки за вземания/дължими суми включват финансови претенции, създадени в резултат на времеви разлики между начислените операции и извършените плащания например по отношение на:

- а) надници и заплати;
- б) данъци и вноски за социално осигуряване;
- в) дивиденди;
- г) рента; и
- д) покупка и продажба на ценни книжа.

5.242 Начислената лихва и просрочените плащания се записват към финансовия актив или пасив, по който се начисляват, а не като други сметки за вземания/дължими суми. Ако начислената лихва не е записана като реинвестирана във финансовия актив, тя се класифицира в други сметки за вземания/дължими суми.

5.243 Съответните записи на таксите за заемане на ценни книжа и заеми в злато, които се третират като лихва, се включват в други сметки за вземания/дължими суми, а не в инструмента, за който се отнасят.

5.244 Другите сметки за вземания/дължими суми не включват:

- а) статистически несъответствия, различни от времеви разлики между операции със стоки и услуги, разпределителни операции или финансови операции и съответните плащания;
- б) предсрочно или забавено плащане в случай на създаване на финансови активи или обратно изкупуване на пасиви, различни от тези, класифицирани в други сметки за вземания/дължими суми. Тези предсрочни или забавени плащания остават класифицирани в категорията на съответния инструмент.
- в) сумите на данъци и вноски за социално осигуряване, дължими на сектор „Държавно управление“, които следва да бъдат включени в други сметки за вземания/дължими суми, не включват частта от тези данъци и вноски за социално осигуряване, която има голяма вероятност да не бъде събрана и която следователно представлява претенция на сектор „Държавно управление“, която няма стойност.

ГЛАВА 5 ПРИЛОЖЕНИЕ 1: КЛАСИФИКАЦИИ НА ФИНАНСОВИТЕ ОПЕРАЦИИ

5.A1.01 Финансовите операции могат да бъдат класифицирани в съответствие с различни критерии — по вид финансов инструмент, търгуемост, вид доход, падеж, валута и вид лихва.

Класификация на финансовите операции по категория

5.A1.02 Финансовите операции се класифицират в категории и подкатегории, както е показано в таблица 5.3. Класификацията на операциите с финансови активи и пасиви съответства на класификацията на финансовите активи и пасиви.

Таблица 5.3:

Класификация на финансовите операции

Категория	Код		
Монетарно злато и специални права на тираж (СПТ)	F.1		
Монетарно злато		F.11	
Специални права на тираж (СПТ)		F.12	
Валута и депозити	F.2		
Валута		F.21	
Прехвърляеми депозити		F.22	
Други депозити		F.29	
Дългови ценни книжа	F.3		
Краткосрочни		F.31	
Дългосрочни		F.32	
Заеми	F.4		
Краткосрочни		F.41	
Дългосрочни		F.42	
Собствен капитал и акции/дялови единици в инвестиционни фондове	F.5		
Собствен капитал		F.51	
Котираны акции			F.511

Некотирани акции			F.512
Други видове собствен капитал			F.519
Акции/дялови единици в инвестиционни фондове		F.52	
Акции/дялови единици във фондове на паричния пазар (MMF)			F.521
Акции/дялови единици в инвестиционни фондове, различни от тези на паричния пазар (MMF)			F.522
Застрахователни, пенсионни и стандартни гаранционни схеми	F.6		
Технически резерви по общо застраховане		F.61	
Права по животозастрахователни полици и анюитети		F.62	
Пенсионни права		F.63	
Претенции на пенсионни фондове към ръководителите на схемите		F.64	
Права, различни от пенсионните права		F.65	
Резерви за претенции по стандартни гаранции		F.66	
Деривативни финансови инструменти и опции върху акции на наетите лица	F.7		
Деривативни финансови инструменти, различни от опции върху акции на наетите лица		F.71	
Опции върху акции на наетите лица		F.72	
Други сметки за вземания/дължими суми	F.8		
Търговски кредити и аванси		F.81	
Други сметки за вземания/дължими суми		F.89	

5.A1.03 Класификацията на финансовите операции и на финансовите активи и пасиви се основава главно на ликвидността, търгуемостта и на правните характеристики на финансовите инструменти. Определенията на категориите по принцип са независими от класификацията на институционалните единици. Класификацията на финансовите активи и пасиви може да бъде допълнително разбита чрез кръстосана класификация на институционални единици. Пример за това е кръстосаната класификация на прехвърляемите депозити между

депозитни институции, различни от централната банка, като междубанкови позиции.

Класификация на финансовите операции по търгуемост

5.A1.04 Финансовите претенции могат да бъдат разграничени по това дали са търгуеми или не. Една претенция е търгуема, ако собствеността ѝ лесно може да бъде прехвърлена от една единица на друга чрез доставяне или индорсиране, или да бъде компенсирана в случай на деривативни финансови инструменти. Докато всеки финансов инструмент може да бъде потенциално търгуван, търгуемите инструменти са предвидени да се търгуват на организирана борса или на извънборсовия пазар, въпреки че действителната търговия не е необходимо условие за търгуемост. Необходимите условия за търгуемост са:

- а) възможност за прехвърляне или компенсиране в случай на деривативни финансови инструменти;
- б) стандартизация, която често се доказва със заменяемост и допустимост на код по ISIN; и
- в) притежателят на даден актив не запазва правото на обратни претенции срещу предишните притежатели.

5.A1.05 Ценните книжа, деривативните финансови инструменти и опциите върху акции на наетите лица (AF.7) са търгуеми финансови претенции. Ценните книжа включват дългови ценни книжа (AF.3), котираните акции (AF.511), некотираните акции (AF.512) и акции/дялови единици в инвестиционни фондове (AF.52). Деривативните финансови инструменти и опциите върху акции на наетите лица не се класифицират като ценни книжа, дори да са търгуеми финансови инструменти. Те са свързани с конкретни финансови или нефинансови активи или индекси, чрез които финансовите рискове могат да се търгуват самостоятелно на финансовите пазари.

5.A1.06 Монетарното злато и специалните права на тираж (СПТ) (AF.1), валутата и депозитите (AF.2), заемите (AF.4), другите видове собствен капитал (AF.519), застрахователните, пенсионните и стандартните гаранционни схеми (AF.6) и другите сметки за вземания/дължими суми (AF. 8) не са търгуеми.

Структурирани ценни книжа

5.A1.07 Структурираните ценни книжа обикновено комбинират ценна книга или кошница от ценни книжа с деривативен финансов инструмент или кошница от деривативни финансови инструменти. Финансови инструменти, които не са структурирани ценни книжа, са например структурираните депозити, които комбинират характеристики на депозити и на деривативни финансови инструменти. За разлика от деривативните финансови инструменти обикновено дълговите ценни книжа включват първоначално плащане на главница, която ще бъде възстановена.

Класификация на финансовите операции по вид доход

5.A1.08 Финансовите операции се класифицират по вида на дохода, който генерират. Свързването на дохода със съответните финансови активи и пасиви улеснява изчисляването на процентите на възвръщаемостта. Таблица 5.4 представя подробна класификация по операция и по вид доход. Докато върху монетарното злато и СПТ, депозитите, дълговите ценни книжа, заемите и другите сметки за вземания/дължими суми се начислява лихва, върху собствения капитал се плащат предимно дивиденди, реинвестирана печалба или доход на квазикорпоративните предприятия, разпределен на собствениците им. Инвестиционният доход се разпределя между притежателите на акции в инвестиционни фондове и на застрахователни технически резерви. Възнаграждението, свързано с участието в деривативен финансов инструмент, не се записва като доход, защото не се предоставя сума на главницата.

Таблица 5.4: Класификация на финансовите операции по вид доход

Финансови операции	Код	Вид доход	Код
Монетарно злато и специални права на тираж (СПТ)	F.1	Лихви	D.41
Валута	F.21	Няма	
Прехвърляеми депозити	F.22	Лихви	D.41
Други депозити	F.29	Лихви	D.41
Дългови ценни книжа	F.3	Лихви	D.41
Заеми	F.4	Лихви	D.41
Собствен капитал	F.51	Разпределен доход на корпоративните предприятия	D.42
		Реинвестирана печалба	D.43
Котирани и некотирани акции	F.51	Дивиденди	D.421
		Реинвестирана печалба	D.43
Други видове собствен капитал	F.519	Доход на квазикорпоративните предприятия, разпределен на собствениците им	D.422
		Реинвестирана печалба	D.43

		Дивиденди	D.421
Акции/дялови единици в инвестиционни фондове	F.52	Доход от инвестиции за разпределяне на акционерите в колективни инвестиционни фондове	D.443
Застрахователни, пенсионни и стандартни гаранционни схеми	F.6	Доход от инвестиции за разпределяне на притежателите на застрахователни полици	D.441
		Доход от инвестиции за изплащане във връзка с пенсионни права	D.442
Деривативни финансови инструменти и опции върху акции на наетите лица	F.7	Няма	
Други сметки за вземания/дължими суми	F.8	Лихви	D.41

Класификация на финансовите операции по вид лихвен процент

5.A1.09 Финансовите активи и пасиви, върху които се начислява лихва, могат да бъдат разделени по вид лихвен процент на такива с фиксиран, променлив и смесен лихвен процент.

5.A1.10 За финансови инструменти с фиксиран лихвен процент договорните номинални лихвени плащания са фиксирани от гледна точка на валутата, в която са деноминирани, за срока на финансовия инструмент или за определен брой години. От датата на започване моментът и стойността на лихвените плащания и съответно погасяването на главницата са известни от гледна точка на длъжника.

5.A1.11 За финансовите инструменти с променлив лихвен процент плащанията на лихва и главница са свързани с лихвен процент, общ ценови индекс за стоки и услуги или цена на активи. Референтната стойност се променя в отговор на пазарните условия.

5.A1.12 Финансовите инструменти със смесен лихвен процент имат както фиксиран, така и променлив лихвен процент през своя срок и се класифицират като финансови инструменти с променлив лихвен процент.

Класификация на финансовите операции по падеж

5.A1.13 За анализа на лихвени проценти, доходи от активи, ликвидност или способност за обслужване на дългове може да е необходима разбивка по вида на падежа.

Краткосрочен и дългосрочен падеж

Определение

5.A1.14 Финансовият актив или пасив с краткосрочен падеж следва да бъде погасен при поискване от страна на кредитор или в рамките на една година или по-малко. Финансовият актив или пасив с дългосрочен падеж следва да бъде погасен на определена дата след една година или няма посочен падеж.

Първоначален падеж и остатъчен срок до падежа

Определение

5.A1.15 Първоначалният падеж на финансовите активи или пасиви се определя като периода от датата на емисията до определената дата на окончателно плащане. Остатъчният срок до падежа на финансовите активи или пасиви се определя като периода от референтната дата до определената дата на окончателното плащане.

5.A1.16 Понятието за първоначален падеж е полезно, за да се разбере дейността по емитиране на дълг. Следователно дълговите ценни книжа и заемите се разделят според първоначалния падеж на краткосрочни и дългосрочни дългови ценни книжа и заеми.

5.A1.17 Остатъчният срок до падежа е от по-голямо значение за анализа на дълговите позиции и възможностите за обслужване на дълговете.

Класификация на финансовите операции по валута

5.A1.18 Много от категориите, подкатегиите и подпозициите на финансовите активи и пасиви могат да бъдат разбити по валутата, в която са деноминирани.

5.A1.19 Финансовите активи или пасиви в чуждестранна валута включват финансовите активи или пасиви, деноминирани във валутна кошница, например СПТ, и финансовите активи или пасиви, деноминирани в злато. Разграничението между национална валута и чуждестранни валути е особено полезно за категориите валута и депозити (AF.2), дългови ценни книжа (AF.3) и заеми (AF.4).

5.A1.20 Валутата, в която се извършват разплащанията, може да е различна от валутата на деноминация. Валутата, в която се извършват разплащанията, се отнася до валутата, в която стойността на позициите и потоците на финансовите инструменти, като ценни книжа, се конвертира при всяко разплащане.

Парични мерки

5.A1.21 Анализът на паричната политика може да изисква във финансовата сметка да бъдат определени парични мерки като M1, M2 и M3. В ESA 2010 паричните мерки не са определени.